

کارتیکرنا شهرئ گروپا تیرۆستیا (داعش) ل سهر گوتارا کورته چیرۆکین گه‌نجان دناقبه‌را (2014 – 2016)، ده‌فهره‌ به‌هدینان وه‌ک نمونه

نهمین عه‌بدولقادر عومه‌ر

کولیزا زمانان، زانکویا دهوك، هه‌ریما کوردستانی-عیراق

((میژوو‌یا وه‌رگرتنا فه‌کولینی: 26 چریا دووی، 2017، میژوو ره‌زامه‌ندیا به‌لافکرئی: 13 شوات، 2018))

پوخته

ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که ژبو خواندنا چیرۆکین گه‌نجان نه‌وین پشته‌ی هیرشا گروپا تیرۆستیا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی هاتینه نفیسین. یا دیاره هیرشا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی یا نه‌ چاهه‌ریکری بو، هه‌ر وه‌ک به‌رپرسین له‌شکری و سیاسی یین کورد خوه‌یا کری. د نه‌جامدا ئه‌وه‌ هیرشا ژ نشکه‌کیفه بو سه‌ده‌ما وێرانکرا وان ده‌فهرین که‌تینه ژیر ده‌سته‌ه‌لاتا وان. دیسان هه‌تا ل باژیرین مه‌زن ژ ی وه‌ک سلیمانی و هه‌ولیر و ده‌وک هه‌نده‌ک ژ هه‌فه‌وله‌تییان بزافه‌ ره‌فی کر. ئه‌وه‌ هیرشه یا هه‌فده‌م بو دگه‌ل نا‌کۆکیین به‌غدا و هه‌ولیر ل سهر بودجه و داها‌تی هه‌ریمی و عیراقی، کو نه‌فی نه‌له‌وه‌ هاتنی کریزا دارایی ل سهر هه‌ریمی سه‌پاند بو. ژ ئالییه‌ک دیقه مملانا سیاسی د نابقه‌را پارتین کوردیدا ل سهر مه‌سه‌لا دانانا ده‌ستوری و سه‌روکاتیا هه‌ریمی گه‌هشتیوو لوتکا توندی.

ئه‌فان هه‌می کاودانان چه‌ندین کارتیکرین نه‌ریی ل سایکولوژییه‌ت و ره‌وشا جفاکی و ئابوری یا خه‌لکی کوردستانی کرن، ب تاییه‌ت ژ ی چینه گه‌نجان خوه وه‌ک قوربانین فی ره‌وشی ددیت. ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که ژ بو شرو‌فه‌ کرنا گوتارین وان گه‌نجان نه‌وین ب ریکا کورته چیرۆکی گوتار و دیتین خوه د نه‌فی ماوه‌یدا پیشکیش کرین. ب مفا وه‌رگرتنا ژ تیورین شرو‌فه‌ کرنا گوتاری فه‌کولینی سه‌لمانديه کو گوتارا نه‌وان سیمایه‌کی بی ئومیدی و ره‌هشینی پتفه دیاره.

په‌یفین سه‌ره‌کی: هیرشا داعش بو سهر کوردستانی، چیرۆکین گه‌نجان، گوتار و شرو‌فه‌ کرنا گوتاری

پیشه‌کی

دگه‌ل سه‌ره‌لدانا قه‌یرانا ئابوری نه‌وا ژ نه‌نجامی برینا به‌شی بودجا هه‌ریمی ژلای ده‌سته‌ه‌لاتا ناهه‌ندی یا عیراقیه‌ به‌رپا بووی. دیسان د هه‌مان ده‌مدا نا‌کۆکیین سیاسی د نابقه‌را پارتین سیاسی یین کوردستانییدا د ئالوزیه‌کا به‌رده‌وامدا بوون. فیجا فان فاکته‌ران هه‌ژاری و نه‌داری و هه‌تا نه‌ دادپه‌روه‌ری و کۆچکرنا ژ وه‌لاتی ب دویف خوه‌را ئینان. نفیسه‌رین گه‌نج نه‌وین ژ نه‌نجامی هه‌ر

ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که بو شرو‌فه‌ کرنا گوتارین گه‌نجان نه‌وین ب ریکا کورته چیرۆکی هاتینه پیشکیشکر ل سه‌رده‌می هیرشا گروپا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی د نابقه‌را (2014 – 2016) دا. وه‌ک یا زانا ئه‌وه‌ هیرشه د هه‌فده‌م بوون

زمانغان و هه‌تا فهیله‌سوفان ژی. ئەوین د ئەفی بیافیدا کار دکهن پرانی ل سهر وی یه‌کی د کۆکن کو (ز. هاریس – 1952) ئیکهم کهسه فه‌کۆلین ل ئەفی بابته‌تی کری ب فه‌کۆلینه‌کی ل ژیر نافی "شروقه‌کرنا گوتاری". ئەو د بۆچوون و رافه‌یین خوه‌دا وه‌ک زمانغان ب تیگه‌ه و دیتین (بلومفیلدی) بۆ رستی یی کاریکه‌ر بوو. لی بۆ فه‌کۆله‌رین ئەده‌بی ئەوین کو بزافی دکهن مفای ژ ری و ریباژین زمانغانی وه‌ربگرن، فه‌کۆله‌ری گرنگ بۆ وان (بنقنست) ی فرهنسییه. ب دیتنا ئەوی رسته دکه‌فته‌ د چارچۆفی هژماره‌کا سنوراندا، کو ئەو بچووکتین یه‌که‌یه د گوتاریدا (ه. ژ: 17-18). ئەو فه‌کۆلینه‌ ژی وه‌ک فه‌کۆلینه‌کا ئەده‌بی سه‌ره‌ده‌ریی د گهل گوتاری دکه‌ت ب ره‌نگه‌ک سه‌ربه‌خۆ ژ رسته و هویرکاریین زمانی⁽¹⁾ کو ب باوه‌را مه‌ه‌تا گوتار ژ سنوری تیگستی ئەده‌بی بچۆ ژی ده‌رباز دبیت "له‌وما پتر ل پشت تیگستی ده‌یته‌ دیتن، ب ره‌نگه‌کی هنده‌ک جارا تیگه‌هشتنا سه‌ره‌فه‌یا تیگستی تشته‌که و گوتارا ناراسته‌کری ژ ئالیی نفیسه‌ریقه ب ریکا هه‌مان تیگست تشته‌ک دی. ئانکو تیگه‌هی گوتاری و سنوری پیناسه‌کرنا ئەوی د فی فه‌کۆلینیدا ژ بازنی زمانی ده‌ردکه‌فیت و به‌ره‌و کیلگه‌یا ئەده‌بیقه دچیت.

مه‌ره‌م ژ ئەنجامدانا فه‌کۆلینی ئەوه‌ بزاین چ جۆره گوتار د ناو تیگستین کورته‌ چیرۆکین گه‌نجاندا

ئه‌گه‌ره‌کا بیت ل کوردستانی ماین و مشه‌خت نه‌بووین، ب ریکا به‌ره‌مه‌ین ئەده‌بی ده‌ربپین ژ ره‌وشا وه‌لاتی و ئازارین خه‌لکی کر. د ئەنجامدا جۆره گوتاره‌کا خه‌مناک و ره‌شبین د تیگستین واندا یا دیار بوو. له‌وما یا به‌ره‌وشه‌ ئەگه‌ر گریمانا فه‌کۆلینی به‌رسفدانا پرسیاره‌کا گه‌وه‌ری بیت "ئه‌و ژی: باری سیاسی یی هه‌ریما کوردستانی، ئەوی ژ ده‌رئه‌نجامین شه‌ری گروپی داعش و ره‌وشا ئابوری و سیاسیا نه‌جیگیر د نافه‌را (2014-2016) دا چ کارتیکرن ل سهر گوتارا گه‌نجان هه‌بوو، ئەوا ب ریکا کورته‌ چیرۆکی هاتیه‌ ناراسته‌ کرن؟

ژبۆ به‌رسفدانا فی پرسیار یی مه‌ره‌ما گه‌هشتنا ئەنجامین گونجای، مه‌ په‌نا بریه به‌ر میتۆدا شروقه‌کرنا گوتاری. ئەو میتۆده دبیت پتر وه‌ک میتۆده‌کا زمانغانی هاتیه‌ته‌ نیاسین" لی هه‌روه‌ک فه‌کۆله‌ری نافدار یی بیافی سعید یقگین (2005: 15) دبیزیت: (ئه‌وی سه‌ره‌که‌فتنا به‌رچاؤ یا زانستی زمانغانی ب ده‌ستخۆفه‌ ئینای د بیافی فه‌کۆلینین زمانیدا کارتیکرنه‌کا باش ل سهر بیافی فه‌کۆلینین ئەده‌بی، جفاکی و مروفايه‌تی ب ره‌نگه‌گ گشتی هه‌بوویه. ئەفجار فه‌کۆلینین ئەده‌بی مفا ژ هژماره‌کا ده‌ستکه‌فتین زمانغانی وه‌رگرت، چ ئەو مفاوه‌رگرتنه‌ ژ ئەنجامین ب ده‌ستکه‌فتین زمانغانان بن یان ژی مفاوه‌رگرتن بیت ژ میتۆدین فه‌کۆلینی). شروقه‌کرنا گوتاری هه‌ر ژ نیفا دووی ژ سه‌دی بیستی و هیرفه‌ بویه جهی مشتومۆرا فه‌کۆله‌ر و

هاتیته پيشکيشکرن د سهردهمی شهري گرويي داعشدا. ديسان ژبلی کارتیکرین جهنگی و نه نارامی و نه جیگیریا باری سیاسی، کارتیکرنا باری نابوری خراب هه‌تا چ راده د بهرهم و هزر و ناشویا واندا رهنگه‌دایه و گوتارا وان بهر ب چ سه‌مته برییه. هه‌روه‌سا ب شروقه‌کرنا گوتارین نه‌وان دی شین زانین گه‌نجان چ دیتن و ره‌خنه ل سهر هه‌ریما کوردستانی هه‌نه، واته نه‌و ره‌وشا نالوزا هه‌ریم تیدا ده‌رباز دبوو دیتن و راقه بین وان بو فان جوړه کاودانان چنه. نارمانجه کا دی یا فه‌کولینی نه‌وه بزاین ژبلی کو پیشمه‌رگه‌ی ب وره‌یه کا بلند به‌رگری ل وه‌لاتی خوه دکر د ده‌مه‌کیدا کو هه‌ر نه‌و پیشمه‌رگه‌ی ژی پرانی گه‌نج بوون، گه‌نچین نفیسهر چ جوړه به‌ره‌فیا به‌رگری کرنی هه‌بوو، یان ژی ب کیمی چ هزر و دیتن ل سهر خوراگری و جانفیدایی یا پیشمه‌رگان هه‌بوویه. کو نه‌و هه‌لوپست و دیتن گه‌نجان ب ریکا شروقه‌کرنا گوتارا وان یا سهردهمی شهري دی خویا بیت.

سه‌باره‌ت گرنگیا فه‌کولینی، یا دیاره کو کورته چیروک ئیک ژانرین نه‌ده‌بی بین به‌ره‌لا‌فه د ویزه‌یا سهرده‌ما کوردیدا. نه‌و جوړه ویزه‌یه ب شیوازی خوه یا ناسیار ب چریا زمانی و بوویه‌ران هزر و بابته‌تین تیر راما پيشکيش دکه‌ت. ههر ديسان نه‌و جوړه ویزه‌یه هندی ره‌گه‌زی ناشویی د ناڤدا یی ب هیژ بیت یی فالان ناییت ژ فه‌گیرانا بوویه‌رین

ژبوری. گه‌نج وه‌که هیژا لوجستیا وه‌لاتان هیما یی هیژ و کار و به‌ره‌مه‌ینانیه. ژ نالیی سهر‌بو‌را نه‌ده‌بی ژیفه به‌رده‌وام د پرو‌سا خوه پیکه‌هاندنیدانه، له‌وما وه‌ک سروشتی بایولوزی و سایکولوزی و هزری ژی تیگه‌هشتا هزرین نه‌وان ب ریکا به‌ره‌می نه‌ده‌بی یی فه‌گیرانی هند یا ب زه‌حه‌ت ناییت هندی نفیسهره‌ک مه‌زن و خودان سهر بو‌ر. نه‌فچار چونکی پاشه‌روژا نیژیکا مله‌تی نه‌ون، گرنگه‌هزر و گوتارین وان د زه‌حه‌ت‌ترین کاوداندا شروقه‌بکین و تیگه‌هین. یا دیاره هی‌رشا داعش بو‌سهر هه‌ریما کوردستانی کاره‌ساتین مه‌زن ژی په‌یدا بوون. ژبلی نه‌ نارامیا باری ناسایشا نه‌ته‌وه‌یی، زیانین گیانی و نابوری و هه‌تا سایکولوزی ژی گه‌له‌ک بوون. گه‌نجه‌کی هه‌تا به‌ری هینگی د نارامی و باره‌ک نابوری و جفاکیی هه‌تا راده‌کی جه‌گیردا مه‌زن بووی، ژ نشکانفه هه‌می تشت به‌روفاژی بن، بی گومان د ده‌رپرین و گوتارین خوه‌دا یا د ناخ و می‌شکی خوه‌دا دی ئین سهر زمان. له‌وما گرنگه‌ شروقه و راقه‌بین جودا و ب شیوازی نه‌کادیمی بو‌ بهینه‌ کرن. ل گوره‌ی دو‌یف‌چوونا من بو‌ بابته‌تی، نه‌فه بزاقا ئیکیه‌ب فی ره‌نگی و د فی بی‌افیدا ب کیمی ل فی ده‌فه‌ری ده‌یته‌ کرن.

فه‌کولین ل سهر دوو پشکین سهره‌کی هاتیته پارفه‌کرن“ پشکا ئیکی سی ته‌وه‌ران ب خوه‌فه دگریت: ته‌وه‌ری ئیکی یی هاتیته ته‌رخانکرن بو

گوتاری یا بویه ئیک ژ ئاسته‌نگین نافه‌ندی بین کو هەر فه‌کۆلهره‌ک بزافی دکهت گۆشه‌نیرینا خوه دهرباره‌ی وان ئاشکرا بکهت. دیسان هه‌ولددن پینشیار و میتودین خوه پیشکیش بکهن ژبو به‌شداریکرنی ددانانا دیتنه‌کا گونجایدا بو تیگه‌هه‌کی (شل - مائع) و فره‌رامان). دیتن و تیگه‌هه‌شتین جودا بو گوتاری وه‌کریه‌ راوه‌ستان ل سنوری پیناسه‌کا دیارکری بو گوتاری یا ب زه‌حه‌مت بیت. له‌وما ئه‌م ژی ل فییری دی بزافی کهن د پیناسه‌کرنیدا دیتین هنده‌ک فه‌کۆلهرین به‌رنیاس د واری ره‌خنا ئه‌ده‌بیدا ئیخینه‌ پینش چاڤ. لی د پیناسه‌کرنیدا جه‌ختکرن دی ل سهر مه‌به‌ست و نارمانجین فه‌کۆلینی بیت، هه‌روه‌کی ل سهری ئاماژه‌ یی هاتیه‌ دان. ئانکو پیناسه‌کونا گوتاری ب خوه ژی دی یا نارمانجدار بیت، داکو ئه‌نجامین فه‌کۆلینی د چارچوڤه‌کی ده‌ستینشانکریدا ب ده‌ست بکه‌فن.

یا خویایه‌ دیتن و ره‌خنه‌ و شروڤه‌یین ره‌خنه‌گر و فه‌یله‌سوفان د بواری زمان و ئه‌ده‌بیدا کارتیکرن ل سهر فه‌کۆلینین سهرده‌م هه‌نه. بو نمونه (میشیل فوکۆ) هه‌ر چه‌نده‌ گوتار د فه‌لسه‌فه‌ یا (فوکۆ)یدا تیگه‌هه‌کی ئالۆزه‌ و یا گریدایه‌ ب تیگه‌هه‌ی ئه‌پستمیغه‌، لی ئه‌م دشیین د گوتاری بگه‌هین ل گوره‌ی رافه‌یین نه‌وی کو ئه‌و هزر دکهت گوتار هه‌ر ژ ده‌ستپیککی و هه‌تا دوماهیکی وینه‌یه‌که‌ یان پارچه‌یه‌که‌ ژ دیرۆکی (المشاقبه، 2014: 232). ئانکو ده‌م و جه‌ و کۆنتیکست ل فییری رۆلی هه‌ره

زه‌لال کرنا تیور و میتودا ئه‌نجامدانا فه‌کۆلینی“ ته‌وه‌ری دووی، به‌کگراوه‌ندی گشتی یی فه‌کۆلینی ب خوه‌فه‌ دگریت، کو ئه‌ڤه‌ به‌کگراوه‌نده‌ به‌حس ل داگیرکرن و هیرشکرنا گروپا تیرورستی یا داعش بو سهر ده‌قه‌رین کوردستانی دکهت، ب تایه‌ت کارتیکرنین سهربازی و ئابوریین فان هیرشان و ده‌ره‌نجامین وان ل سهر جفاکی. ته‌وه‌ری سیی یی ته‌رخانکریه‌ بو په‌یوه‌ندیین د نافه‌را تیکستی و کونتیکیستیدا ژ ئالیه‌کیغه‌ و چیرۆک و گوتاری ژ ئالیه‌ک دیغه‌. پشکا دووی لایه‌نی پراکتیکی فه‌کۆلینییه‌، کو کارتیکرنا شه‌ری گروپا تیرورستیا داعشه‌ ل سهر گوتارین د کورته‌ چیرۆکین گه‌نجاندا هاتینه‌ پیشکیش کرن دناڤه‌را سالین 2014 - 2016 دا.

پشکا ئیکی: لایه‌نی تیوری

ته‌وه‌ری ئیکی: تیور و میتود

گوتار و شروڤه‌کرنا گوتاری بابه‌ته‌کی ئالۆز و فره‌ ره‌هنده‌. ئه‌ڤه‌ ئالۆزییه‌ ژی هه‌تا راده‌کی مه‌زن دزفریته‌فه‌ بو وان پیناسه‌ و تیگه‌هه‌ین گوتار پی ده‌یته‌ نیاسین. هه‌ر فه‌کۆلهره‌کی بزاف کریه‌ ل گوره‌ی دیتن و بوچوونین خوه‌ پیناسه‌ بکهت، ب ره‌نگه‌کی کو هندی بشیت تیگه‌هه‌ی گوتاری ئاشکرا و زه‌نگین بکهت ب رامان و هزرین فره‌ لایه‌ن. فه‌کۆلهری عه‌ره‌ب سعید یقگین (2005: 20) دهرباره‌ی فی یه‌کی دیبژیت: (ئاریشه‌یا گوتاری و شروڤه‌کرنا

ل بهرچاڤ وهرگرنا کۆنتیکستی (به‌حسکرنا کاودانین سیاسی، ئابوری و جفاکی) پینگاڤا ئیکێ یا تیگه‌هشتنا گۆتارا فه‌شارتیا ل پشت تیگستی ئەده‌بی یی پشکیش کریه.

ته‌وری دووی: به‌کگراوه‌ندی گشتی " داگیر کرن و هیرشکرنا سهر ده‌ڤه‌رین کوردستانی"

داعش ل رۆژا 3 ته‌باخا 2014 ب ره‌نگه‌کی به‌رله‌ڤا ژ چهند به‌ره‌یه‌کانغه ل زومار، شنغال به‌نداڤا موسل و مه‌خوور هیرش کره سهر باشووری کوردستانی. داعشی د ئەڤی هیرشیدا شیا د ماوه‌کی کیمدا ڤان ده‌ڤه‌رین ناڤهاتی داگیر بکه‌ت. ڤی گروپا تیرۆرستیا هیرشا داعش، یا کوئه‌وان د ئەده‌بیاتین خوه یین سیاسیدا د گۆتی "فتوحات"، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هانه‌ پیکهاته‌یا سهربازی، ئەمنی، سیاسی، ئابوری و مۆرالا خه‌لکی کوردستانی (رۆژه، 2016: 72).

– کارتیکنین سهربازی و سیاسی:

ڤی هیرشا پشینی نه‌کریا داعش بۆ سهر کوردستانی پتریا سهرکردین سیاسی، هه‌والگیری و سهربازین کوردستانی شوک کرن (ه.ژ: ه. ل). ل هه‌مبه‌ری ئەڤی هیرشا چاڤه‌رینه‌کریا داعش پشمه‌رگه یی کوردستانی چه‌که‌ک کلاسیک و که‌فن هه‌بوو. د راپۆرته‌کا تایه‌ت یا شیکاریدا ئەنشیل پڤیڤه‌ر (2016) دیڤزیت (د بیت له‌شکه‌ری

سهره‌کی دبینیت د ئاراسته‌کرنا گۆتاریدا. بۆچوونا فه‌کۆله‌ر و فه‌یله‌سوفی رۆس (میخائیل باختین) ژی نیژیکی یا (فۆکۆ)یه" باختین (تودوروف، 1987: 45-46) ده‌رباره‌ی گۆتاری دیڤزیت: ((گۆتار/ئاخفتن بریتیه ژ بوویه‌ره‌کا جفاکی، نه‌ک بوویه‌ره‌کا تاکه‌که‌سی، چونکه هه‌رچه‌نده ئاخفتنه‌کهر وها بده‌ت دیارکرن کو ژ ناخی خوه وهرگرته، ب راستی نه‌و ب ره‌نگه‌کی گشتی ده‌یتنه هژمارتن وه‌ک فه‌ریژه‌ک ژ په‌یوه‌ندیین جفاکی یین د ناڤیکداچووی)). ل ڤیری ب دیتنا (باختین)ی جفاک و ده‌وروبه‌ران کارتیکن ل سهر تاکه‌که‌سی هه‌یه، له‌وما گۆتارا وی هه‌رچه‌نده ژ ناخی وی ده‌ردکه‌ڤیت، لی ب گۆتاره‌کا کۆمی ده‌یتنه هژمارتن، چونکه یا ڤالا نینه ژ کۆنتیکستی جفاکی.

ره‌خنه‌گری فره‌سی جیرار جینیت (2003: 39) ب هه‌مان تیگه‌ه گۆتاری ده‌ته‌ نیاسین و دیڤزیت: ((هه‌ڤه‌ندییه‌کا زمانیه، کومه‌کا رویدانین که‌تواری و خه‌یالی فه‌دگوه‌زیت)). یا دیاره مه‌ره‌م ژ رویدانین که‌تواری کارتیکنرا کۆنتیکستی جفاکیه. واته ژ ئەڤان پیناسه‌یین بۆ گۆتاری هاتینه کرن دیار دبیت کو کۆنتیکستی کارتیکنه‌کا راسته‌وخۆ ل سهر گۆتاری هه‌یه. ئەم ژی د ڤی فه‌کۆلینا خوه‌دا کۆنتیکستی ب گرنگ د دانین. کو ب باوه‌را مه‌ گۆتارا گه‌نجی مه‌ ده‌رهاڤیژا وان کاودان و بوویه‌رین سیاسی، ئابوری و جفاکیه یین مله‌تی کورد تیدا د ده‌مه‌کی دیارکریی دیروکیدا ده‌رباز بووی. ئەڤجار

ژ ئەفا سەری بۆ مە دیاردییت کو سەرکەفتین دەستپێکی یین داعش بۆ خەلکی دیارکر، ئەگەر هێژین بیانی هاریکاریا پیشمەرگە ی نه‌کربا وان ئەو چەک و پلان و شیان نه‌بوون بەرسینگا داعش بگرن. ب ئەفی یه‌کی نه‌سه‌قامگیریا دەرروونی ل دەف خەلکی پەیدا بوو ب تاییه‌ت ته‌خا گەنجان. هەر وه‌ها ناکۆکیین حزبی یین نافخوی ل پەرله‌مان و ژ دەرڤه‌ی پەرله‌مانی، دیسان باری ئابوری خراب وه‌کر ئیدی ژیان ل کوردستانی ب زه‌حه‌ت بکه‌فیت.

ئەفە ژ ی بۆ سه‌ده‌ما هندەک زیانان ژوانا هەر وه‌کو مامه‌ند رۆژه (ه. ژ: ه. ل) ئاماژه پیکری ئەفەنه:

– سه‌دان هزار هه‌ڤه‌ه‌لاتیین کوردین ئیزدی نه‌چاربوون جه‌ و وارین خو بجه‌به‌یلن و ب سه‌دان هزار ئاواره‌ ل کوردستانی بجه‌بوون.

– هزاران کوردین ئیزدی ب ده‌ستین چه‌کدارین داعش کۆمه‌ل کوژی کرن.

– چه‌ند هزار ژن و کچین کوردین ئیزدی ب نافی که‌نیزه ره‌وانه‌ی خیفه‌تین ئەمیر و شه‌رکه‌رین داعش کرن.

– ژیرخانا دیموگرافیا شنگال فبه‌رکه‌فت و ب ئەگه‌ری وی ب ده‌هان هزار کوردین ئیزدی ب ئیکجاری جه‌ین خو هیلان و به‌ره‌ف تورکیا و وه‌لاتین ئەوروی و ئەمیریکاهه‌ چوون.

عیراقی یی چه‌کدار بیت ب چه‌کی ئەمیریکی، لی کوردان پالپشتی ل سەر چه‌کی سوڤیه‌تا به‌ری دکر. زیده‌باری وی یه‌کی چه‌کی سەرکه‌کی یی کوردان کلاشینکوڤ و دۆشکین مۆدیلا که‌فن و پیکه‌پین یابانی و هاون و توپین بچووک بوون. ئەفە ئیک ژ ئەگه‌ران بوو ئەو ده‌ڤه‌رین ل سەری به‌حسکری زوو بکه‌فن د ده‌ستین داعشدا و پیشمەرگه نه‌شیان خوه‌ ل به‌ر هیرشا وان یا له‌شکه‌ری بگرن. کو د راستیدا نه‌ ب تی هیرشا له‌شکه‌ری بوو، به‌لکو ژ ئالیی دەرروونی ژیفه‌ ژ به‌ر وی پروپاگه‌ندا ب هیرا داعش و هاریکارین وی دکر ب ریکا مالپه‌رین جفاکی یین ئنته‌رنیتی مۆرالا خەلکی و پیشمەرگه‌ی ژ ی ده‌مه‌تا ئیکیدا لاواز بوو. د ئەنجامدا سه‌دان هزار هه‌ڤه‌ه‌لاتی ژ نه‌جاری ئاواره‌بوون (رۆژه، 2016: 78).

مامه‌ند رۆژه (ه. ژ: 73) ره‌خنی دگریت و دیژیت کو ژبلی ئەف پروسا "فتوحات" ان شه‌سته‌کا سه‌ربازی بۆ کوردان ل قه‌له‌مدا و کارتیکن ل نافوده‌نگی پیشمەرگه‌ی کر، ئەو ژ ی دهرئیکه‌ست کو ده‌زگه‌هین حوکمداری ل هه‌ریما کوردستانی چ ستراتیژییه‌ک ل هه‌مه‌به‌ر ده‌ڤه‌رین عه‌ره‌بین سوننه‌ فی نینه. نه‌ سه‌روکاتیا هه‌ریمی، نه‌ سه‌روکاتیا حوکمه‌تی، نه‌ ئازانسا پاراستن و زانیاری یا هه‌ریما کوردستانی، نه‌ وه‌زاره‌تا نافخو و هه‌چ ده‌زگه‌هه‌کی دی پیشینیا هیرشا داعش بۆ سەر کوردستانی نه‌دکر.

– ل وان ده‌قه‌رین داگیر کرین که‌رتی و به‌ره‌هینانا کشتوکالی و نازهل په‌کخستن. هزاران دونه‌مین کیلای ب هه‌روه‌چوون، کو ب بری ملیونان دولاران د هیتته ته‌خه‌نکران.

– قه‌باری زوری ئاواران فشاره‌کا زور ئیخسته سهر بودجی پارێزگه‌هان.

– شه‌ری ژ پشکه‌کا زورا بودجی هه‌لمژی.

– گه‌مارویا دارایی یا به‌غدا ل سهر کوردستانی، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هانده حوکمه‌ت و خه‌لکی هه‌ردووان.

– گرتنا بیرین نه‌فتی ژ لای ئی داعشقه و پالاوگه‌هین نه‌فتی ب تایه‌ت پالاوگه‌ها بیجی ئابلوقه‌کا دی ئیخسته سهر هه‌ریما کوردستانی، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هانده که‌رتی وزی ل کوردستانی و ته‌نگزیه‌کا سوته‌مه‌نی کوردستان قه‌گرت.

ب کورتی شه‌ری داعش، نزمبونا نرخی نه‌فتی و برینا بودجی ژ لای به‌غداقه سی هۆکارین سهره‌کی بوون بو کریزا دارایی یا هه‌ریمی. ئەم دشیین بیژین خراب بوونا باری ئابوری کوردستانی بویه ئەگه‌را خرابتر بوونا به‌ره‌یی ئاخوی. حکومه‌تا هه‌ریمی چهن‌دین ملیار دولاران قه‌رداره، گه‌له‌ک ژ پروژین ئابوری بین راوه‌ستیاین، داها‌تی تاکی کورد کو پیشتر ل عیراقی به‌رزترین بوو، گه‌له‌ک بی هاتی خاری، به‌تالی و بی کاری رۆژ ب رۆژ د زیده‌بوونیدا‌یه. ئەفه هه‌می ئەو ئەگه‌رن بین کو مشه‌ختبوون و ره‌فینا ژ وه‌لاتی کریه دیارده‌ک و ب

– نیزیکی 1500 پيشمه‌رگان شه‌هید بوون و چهن‌د هزار برینداربوون و هند ژ ب ئیخسیری هاتنه‌گرتن و داعشان سهری هنده‌کا ژوان برین.

سه‌باره‌ت هیرشا داعش و کومکوژیا ئیزدیان خچر دولی (2015: 15) د بیژیت (ئهو هیرشا مه‌زنا داعشان کریه سهر ئیزدیان ل ده‌قه‌را شنگالی بو سه‌ده‌ما گوهورینا دیروکا ئیزدیان ل وه‌لاتی وان کوردستانی. پشتی کو ده‌سته‌هلاتا ئاسایش و به‌ره‌فانیکنی یا کو سهر ب هه‌ریما کوردستانیقه‌ل شنگال ژ ئاچووی، بو هوئی شه‌رمزاری و ه‌که خاله‌کا ره‌ش ب ئاچاقین مروفایه‌تیقه، کو ریک هاتییه‌دان ب هزاران ژن و زاروک ژناف بچن و ژن بن که‌نیزه د ئەفی چه‌رخێ ته‌کنولۆژی و مافین مروفیدا). ئەفال شنگال روودای کارتیکرین نه‌رینی بین وی ل سهر مورال و ده‌روونی هه‌ر تاکه‌کی کورد هه‌بوو. بی ئومیدی و ره‌شینی و ترس گرنگترین سیمایین تاکی کورد بوون د ئەوی چاخیدا، چونکو داعش ل وی سنوری نه‌راوه‌ستیاین و هیرشا هه‌ری مه‌زن یا مورالی بوو ب ریکا که‌نال و ته‌کنولۆژی و تورین کومه‌لایه‌تی.

– کارتیکرین ئابوری:

داعشان زیانه‌کا زور ب ژیرخانا ئابوری یا هه‌ریما کوردستانی گه‌هانده. ب پال پشتی ل سهر قه‌کولینا مامه‌ند رۆژه‌ی (ژ.ب: ه. ل) ئەم دشیین ب کورتی وان زیانان ریزبکه‌ین بقی ئاویی ل خاری:

سهر سییان، چاران هه‌تا شه‌ش گروپان ژى دابه‌ش دکه‌ن. لیچۆ سۆنگ (2010: 876-877) د فه‌کۆلینه‌کیدا ل ژیر نافی (رۆلی کۆنتیکستی د شروقه‌کرنا گۆتاریدا) کۆنتیکستی ل سهر سی جۆران پۆلین دکه‌ت“ کۆنتیکستی زمانی، کۆنتیکستی کاودانان و کۆنتیکستی کهلتوری. بقی شیوی ل خواری دیار کری ههر ئیکی ژوان دده‌ته نیاسین:

ئ. کۆنتیکستی زمانی: ئاماژی دده‌ته کۆنتیکستی د گۆتاریدا، کو ئه‌و ژى په‌یوه‌ندییه د نابه‌را په‌یف، فریز، رسته و هه‌تا په‌ره‌گرافاندا.

ب. کۆنتیکستی کاودانان، ئاماژی دده‌ت ژینگه‌ه، دهم و جهی گۆتار لی په‌یدا دبیت و هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندییه د نابه‌را وان که‌ساندا یین به‌شداریی تیدا دکه‌ن.

پ. کۆنتیکستی کهلتوری، ئاماژی دده‌ته کهلتور، داب و نه‌ریت و به‌گه‌راوه‌ندی قوناغا دیروکی یی ناخفتنکه‌ر به‌شداریا دانوستاندنا زمانی تیدا دکه‌ت.

د ئه‌فی پۆلینکرنا کۆنتیکستیدا، کۆنتیکستی کاودانان و هه‌تا راده‌کی کۆنتیکستی کهلتوری په‌یوه‌ندی ب ئه‌فی فه‌کۆلینه‌فه‌هیه، له‌وما دی پتر جهی فۆکۆسا فه‌کۆلینی بیت.

فه‌کۆله‌ره‌کی دی یی به‌رنیاس د واری گۆتاریدا، کول فی دوماهیی په‌یدا بوویه، ب نافی (هه‌رمان باری)“ نه‌فه‌ کۆله‌ره‌ یی ب گۆمانه‌ ل سهر دیتنا سیمیاگه‌ران ده‌رباره‌ی گۆتاری، کو ب بۆچوونا

سه‌دان گه‌نج و خیزانین کوردان رووکریه ژ ده‌رفه‌ی وه‌لاتی سه‌ره‌رای مه‌ترسیا بن ئاقبوون و خه‌ندقینی و نه‌باشیا ره‌وشا وان ل که‌مپین په‌نابه‌ران ل ئه‌ورۆیا. ئه‌وین کو ماین و نه‌قیای یان ده‌رفه‌ت بۆ چینه‌بووی ژى هه‌ست ب ره‌شینی و بی ئومیدی دکه‌ن. ئه‌فه‌هه‌می وه‌که به‌شه‌ک ژ ژيانا وان د نافی نفیسین و به‌ره‌مه‌ین وان یین و یژه‌ییدا ره‌نگه‌دان، کو ل فان چه‌ند لاپه‌رین داها‌تی دی هینه به‌رچا‌فکرن.

ته‌وه‌ری سی: په‌یوه‌ندی د نابه‌را

کۆنتیکست و گۆتار، و چیرۆک و گۆتاریدا

1. کۆنتیکست و گۆتار

کۆنتیکستی په‌یوه‌ندییه‌کا راسته‌وخۆ ل گه‌ل گۆتاری هه‌یه. له‌وما پتریا فه‌کۆله‌ران ده‌ما به‌حسی گۆتاری دکه‌ن، ههر ئیکسه‌ر ئاماژی دده‌نه کۆنتیکستی، و به‌روه‌فازی ژى درسته. بۆ نمونه ده‌یفید نونان (1993: 7-8) د په‌رتووکا خوه‌دا (دانه‌نیاسینا شروقه‌کرنا گۆتاری) ب ئه‌فی ره‌نگی کۆنتیکستی پیناسه دکه‌ت: (کۆنتیکست ئاماژی دده‌ته وی کاودانی دبیته ئه‌گه‌را په‌یدا بوونا گۆتاری، ئه‌وی کو گۆتار ژ ری‌سایین زمانین وی په‌یدا دبیت). واته‌ل گۆره‌ی ده‌یفید نونانی گۆتار ژ فه‌ریژا زمانی و ده‌ور و به‌ران/کۆنتیکستی په‌یدا دبیت. زمانان ژى ده‌رباره‌ی کۆنتیکست و پۆلینکرنا وی د هه‌فگرتی نین، هنده‌ک ب سهر دوو گروپاندا دابه‌ش دکه‌ن و هنده‌کین دی ب

جفاکی یان ئابووری یان جوگرافیقه کو سهردهمه کی ددهن دیار کرن.

2. گریدانا گوتاری ب کونتیکستیقه: سهره‌رای وی یه کی کو په‌یوه‌ندییه کا پیکفه‌گریدای هه‌یه د نابقه‌را ژینگه‌ه یان کونتیکستی په‌یدا دبیت و گوتارا په‌یدا دبیت، دشیاندا نینه ئاخفتن و پیکه‌په‌رین ئه‌وی بهین فه‌قه‌تاندن ژ وی ژینگه‌هی. چونکی ئاخفتن فه‌ریژا ده‌وروبه‌ره کی ب تنی نینه، به‌لکو د ئاراسته‌کرنا کونتیکستی ژیدا به‌شدارای هه‌یه. ئه‌فجار ئاخفتن ب رولی خوه‌ ده‌وروبه‌ر و ژینگه‌هان په‌یدا دکه‌ت.

ژ ئه‌فا بووری دیار دبیت ل گوره‌ی دیتنا (ههرمان باری) کا چاوا گوتار د چارچوئی کونتیکستیدا په‌یدا دبیت، هر ب ئه‌وی ئاوی گوتاری هیز هه‌یه ژینگه‌ه و ده‌وروبه‌رین نوی ژی په‌یدا بکه‌ت. دیسان ده‌م، جه، ره‌وشا ده‌روونی، ئابووری و جفاکی کارتیکرنی ل سهر ناهه‌رۆک و مه‌به‌ستا گوتاری دکهن. ئه‌ف په‌یوه‌ندییا گوتاری دگهل ده‌وروبه‌ر و فاکته‌رین ده‌ره‌کی بویه جهی فه‌کولین و گرنگیپیدانا (فۆکو) ی ژی. ئه‌فجار (ئه‌گه‌ر گوتاره‌ک ل جهه‌کی جوگرافی یی ده‌ستیشانکری نه یا گونجای بیت، فۆکو دبیت کو دبیت ل جهه‌کی دیی جوگرافی پیشوازی لی بهیته‌ کرن و یا په‌سه‌ند بیت) (عبدالله، 2017: 16-17).

ژ ئه‌فی مژاری بۆ مه‌ دیار دبیت گوتار و کونتیکستی په‌یوه‌ندییه کا دوو قولی و د نافیکدا

ئه‌وان گوتار ژ تیکستی جودایه و گوتار ((کریاره‌کا به‌ره‌مه‌ئینانا ئاخفتنییه و ئه‌نجامی وی ژی یی به‌ره‌سته، چ یی دیتی بیت یان یی گوه‌لییوونی بیت)) (المیری، 2008: 128). لی هرمان باری (ه. ژ: ه. ل) دبیت کو گوتار ((تیکسته‌کی ئاراسته‌کریه د چارچوئی کونتیکسته‌کیدا)). ئانکو ل گوره‌ی (ههرمان) ی ژی گوتار و کونتیکست دوو تشتن ژیک ناهین فه‌قه‌تاندن، ئه‌ف کونتیکستی (ههرمان) مه‌به‌ست یی یی جودایه ژ کونتیکستی هنده‌ک زمانزان و سیمیاگه‌ر بۆ ددان. (ههرمان) ئه‌فی یه‌کی ب ئاشکرای د په‌رتووکا خوه‌دا یا ب ناخی ((گوتار)) به‌حس دکه‌ت. ئه‌وی د ئه‌فی په‌رتووکا خوه‌دا هفت تاییه‌تمه‌ندی دایه گوتاری هر وه‌ک د په‌رتووکا ((النص والخطاب)) دا یا عبدالواسع الحمیری هاتین. لی دی ئاماژی ب دوو ژ وان تاییه‌تمه‌ندیان ده‌ین یین گریدانه‌کا ئیکسه‌ر ب فی فه‌کولینیقه هه‌ین“ کو ئه‌و ژی ئه‌فه‌نه:

1. تابه‌تمه‌ندیا دیروکی: ئه‌ف تاییه‌تمه‌ندییه ژ وی یه‌کی هاتیه کو ئاخفتنکه‌ر یی سنوردایه د چارچوئی ده‌م و جهه‌کی دیار کریدا، د هه‌مان ده‌مدا یی کاریگه‌ره ب کارتیکرنا هیزا ده‌روونی – جفاکی ئه‌وا سهرده‌مه‌ک ژ سهرده‌مان یی ده‌یت نیاسین. ئه‌و تاییه‌تمه‌ندییه که یا کو (فۆکو) ب ره‌نگه‌ک ئیکانه تیگه‌هشتی، ده‌ما وی به‌ری خوه‌ ددا گوتاری وه‌ک ((هژماره‌کا ریسیاین نا‌نه دیار و دیروکی))، کو هه‌رده‌م ژی یا گریدایه ب ده‌م و جه، یان بیافی

ههلبگریت. لی وهك تیكسته کی ئەدهبی دەما خواندهفانی شاره‌زا دخوینیت، ب تایهت ئەگەر شاره‌زایی زانیاری ههبن ل سهر وان دەم و جهین چیرۆك تییدا هاتی نفیسین، ئەو گۆتارا چیرۆك پیشکیش دکهت بۆ وی دیار دییت. کهسایه‌تی، رویدان، دەم و جهین نافه‌کی یین چیرۆکی به‌شداریی د ئاراسته‌کرنا گۆتاره‌کییدا دکهن یا به‌رفره‌تر ژوان چه‌ند ریژک و په‌ره‌گرافین چیرۆکی ب خوه‌فه دگرن وهك تیكست. ده‌یقید نونان (1993: 5-7) ل سهر په‌یوه‌ندییدا د نافه‌را تیكست و گۆتارییدا نامازی ب بۆچوونین هندهك زانایین زمانی ددهت وهك (کریستال) و (براون) و (یول) و (کۆکی)، کو ههر ئیک ژ ئەفان پیناسه‌کی بۆ گۆتاری و تیكستی دکهت. ژ پیناسین وان خو‌یا دییت کو هه‌فنه‌گرتن د نافه‌را واندا هه‌یه ل سهر تیگه‌هشتنا فان هه‌ردوو تیرمان. ده‌یقید (ه. ژ: 6) دیبژیت: ((ل ده‌ه‌ هندهك نفیسه‌ران هه‌ردوو تیرم نیزیکه جهی هه‌ه‌ بگرن“ ل ده‌ه‌ هنده‌کیین دی، گۆتار نامازی ددهته زمانی د کۆنتیکستییدا. لی هه‌می د ریککه‌فتینه کو تیكست و گۆتار پیندیه ژ نالی و اتا و مه‌به‌ستیقه به‌ینه پیناسه‌کر. هه‌روه‌ها ژ نالی وی پیکفه گریدانا هه‌یی یا تیكستی/ پارچه‌یین گۆتاریقه، واتایه‌کا سه‌رتاسه‌ری یا ته‌مام پیکدئین)).

سه‌بارهت په‌یوه‌ندییدا چیرۆك و گۆتاری ترفیتان تۆدورۆف (یقگین، 2005: 30) دیبژیت: (چیرۆك واته‌ پیکفه گریدان و ل په‌ی هه‌فهاننا رویدانان و

چوویی پیکفه هه‌یه. ره‌وشا جفاکی، ده‌روونی و ئابووری ژ فاکته‌رین گرنگن د چاوانیا ئاراسته‌کرنا گۆتارییدا. له‌وما ئەو سه‌رده‌م و جهی گۆتار لی په‌یدا دییت (ده‌یت نفیسین یان گۆتن) دگرنگن فه‌کۆلین ل سهر به‌ینه‌کر. ئەفجار گۆتارا چیرۆکنفیسین گه‌نج ل کوردستانی، د وان کاودانین کوردستان تییدا بووری ژ شهر و هه‌ره‌شه و خرابییا باری ئابووری و سیاسی، پشتی هیرشا گروپی داعشا تیرۆستی تایه‌مه‌ندی و مه‌به‌ستین تایه‌تین خوه هه‌نه. ئەو گۆتارا تیكستی وان یین ئەدهبی د نا‌ف خوه‌دا هه‌لدگریت و ئاراسته‌ دکهت، یا جو‌دایه‌ ژ ئەوی گۆتارا به‌ری یان پشتی فان کاودانان و قوناغا دیروکی هاتیه‌ نفیسین و دی هینه‌ نفیسین.

ل سهر بنه‌مای ئەفی مژارا ل سهری هاتیه به‌حسکر، تشته‌ك به‌ره‌وشه‌ د شرو‌فه‌کرنا تیكستی چیرۆکنفیسین گه‌نجدا و بۆ شرو‌فه‌کرنا گۆتارا وان ئەوا ب ریکا چیرۆکین خوه پیشکیشگری ئەم گرنگیی ب به‌گراوه‌ند و کۆنتیکستی وان گۆتاران بده‌ین“ کو ئەفه‌ گریمانه‌یا سه‌ره‌کییا فه‌کۆلینییه. چونکی گۆتارا چیرۆکنفیسین گه‌نج ب ریکا چیرۆکی هاتیه‌ پیشکیشکر، له‌وما د جهی خوه‌دایه‌ فه‌کۆلینی ل په‌یوه‌ندیین گۆتاری و چیرۆکی بکه‌ین.

2. گۆتار و چیرۆك

چیرۆك وهك به‌ره‌مه‌کی ئەدهبی ب سایا زمان و شیوازی ده‌ربړینی دشیت پتر ژ واتا و مه‌به‌سته‌کی

چیرۆکی و دەمی ڤه گێرانی. کو ئەڤ دەمی ڤه گێرانی ڤه چیتە د خانا گۆتاریدا.

د ئەڤی مزارا د ناقبەرا چیرۆک (وهك تیکست) و گۆتاریدا ئەگەر بزفرینڤه بۆ بۆچووین (تزیڤتان تۆدورۆڤ) دبیت پتر رۆهن بیت. تۆدورۆڤ (1987): 45-46) دبینیت کو (سی جویین تاییه تەندیان هەنە بۆ وی دەنگوباسی ڤهیتە ڤه گۆهاتن ژ گۆتاری بۆ بەرهمی ڤاشویی: جۆری ئیکی شیوازە، کو یی گریڤایە ب رادی ڤامادەبوونا وان بوویەرانڤه ئەوین تیکست دگەهینیت. جوینی دی دەمە، یی گریڤایە ب پەیوەندی دناقبەرا دوو هیلین دەمیدا" هیلا گۆتارا ڤاشویی و هیلا جیھانا ڤاشویی. ل دوماهیی ژی جوینی نیڤینییە، کو ئەو گۆشەنیرینە ئەوا ئەم بابەتی ل گۆرە ی ئەوی تیبینی دکەین، ڤیجا چ جۆری ڤی تیبینی ژی "یا درست بیت یان شاش، بەشی بیت یان گشتی". واتە ئەو گۆتارا ڤهیتە ڤیشکیشکران د ناڤ بەرهمی ئەدەبی / ڤاشویدا یی گریڤای چاوانیا وان رویدان و دەم و جەه و گۆشەنیرینایە ئەوین تیکست ب خوەڤه دگریت.

ژبۆ دیارکرنا پەیوەندی د ناقبەرا چیرۆک و گۆتاریدا د ئەڤی ڤه کۆلینیدا بۆچوونا (سعید یقطین) د پەرتووکا ویدا (تحلیل الخگاب الروائی) ڤهیتە پەژراندن "دەما دبیزیت: (چیرۆک دشییت هژمارەکا گۆتاران هەلبگریت کو ب هاریکاریا وان وهك ڤه گێران ئاشکرا دبیت) (یقطین، 2005: ل 50). واتە نە مەرجه چیرۆکی وهك تیکست ئیک گۆتار

پەیوەندی وان ب کەسایەتی و رەفتار و کارلیکرنا کەسایەتیانڤه. ئەڤ چیرۆکە دشیاندا یە ب شیوی ڤیسی یان زارەکی ب ئاویەکی یان یی دی بهیت ڤیشکیشکران. لی گۆتار، ب ریکا هەبوونا ڤه گێرەکی یی ب رۆلی ڤیشکیشکرنا چیرۆکی را دبیت، بۆ مە دیار دبیت. ب ریکا ڤی ڤه گێری ژی خواندەڤانەکی هە ی ڤی ڤه گێرانی وەربگریت. د چارچۆڤی پەیوەندیان د ناقبەرا چیرۆک و گۆتاریدا، ئەو بوویەرین دەیتە ڤه گێران جەیی گرنگیدانا مە نین "چیرۆک". لی ئەوا جەیی گرنگیدانا ڤه کۆلەری د ڤه گێرانیدا، ل گۆرە ی ڤی دیتنی، ئەو ریکە یا کو ب هاریکاریا وی ڤه گێر وەل مە دکەت ئەم دوان رویدانان بگەهین "گۆتار". واتە ل گۆرە ی دیتنا (تۆدورۆڤ) ی ژی چیرۆک وهك تیکست یا دایخستیتزە و گۆتارال پشت وی چیرۆکی ڤهیت ڤیشکیشکران یا بەرفرەهترە. سعید یقطین (ه.ژ: ه.ل) دگەهیتە وی ئەنجامی کو دشیاندا یە جوداهی د ناقبەرا دوو ئاستین ڤه گێرانیدا بهیتە کرن وهك چیرۆک: (لۆژیکی بوویەران ژ ئالیەکیڤه، و پەیوەندی ئەوان ب ئیکڤه ژ لایەکی دیکه. لی ڤه گێران وهك گۆتار جەخت ل سەر رافە کرنا وی ڤهیتە کرن ژ سی ئالیانڤه: دەمی ڤه گێرانی، لایەنێن ئەوی و شیوازین وی). (جیرار جینیت) ژی د پەرتووکا خوەدا (گۆتارا ڤه گێرانی) (2003) ئامازی ب دوو دەمان ددەت د ناڤ بەرهمین ڤه گێرانیدا: ئەو ژی دەمی دال و دەمی مەدلول، ئانکو دەمی

هەر چیرۆکە کیدا هاتینە ئاراستە کەرن هاتینە شروڤە کەرن. ب ئەفی یەکی ب کیمی چار گۆتارین جودا یین ژ ئەنجامی بە کگراو هەندەک تاییەت و دەمەکی دیرۆکی تاییەتدا هاتینە نفیسین هاتینە پیش چاڤ کەرن.

پشکا دووی: لایەنی پراکتیکی یی فە کۆلینی:

کارتیکرنا شەری داعش ل سەر گۆتارا کورته
چیرۆکین گەنجان

هەر وەکی ئالیی تیوریی فە کۆلینی جەخت ل سەر کری گۆتار یا بەرفرە هتەر ژ تیکستی و یا کاریگەرە ب ژینگە ه و دەور و بەری تیدا دەیتە پیشکیش کرنه. ئەفە وی یەکی دگەهینیت کو دبیت هنده کجاران گۆتارا چیرۆکی ل پشت بابەتی وی یا فەشارتی بیت، خواندە فانی ئاسایی ب جۆرەکی تییکەهیت و ژ سنوری و اتا سەر فە یا تیکستی دەرباز نەبیت. لی دبیت فە کۆلەر و رەخنە گرین ئەدەبی ب رەنگەک دی تییکەهەن، نەخاسم پستی دەم و جەهین چیرۆک لی هاتی نفیسین دزانن. کورته چیرۆکی ژ ی وەکە ئیک ژ ژانرین ئەدەبیین فە گیرانی و ل سەر بنەمای چر و پریا رویدان و زمانی دەیتە ئافاکرن، شیانا هەلگرتنا گۆتارین جودا هەیه.

هەر وەک پیشتر نامازە پێهاتیه دان، ئەو چیرۆکین وەکە نمونە بو ئەفی فە کۆلینی هاتینە هەلبژارتن

هەبیت، بەلکو دشی ت گەلەک گۆتاران پیشکیش بکەت. ل قیری ب دیتنا من ژبو دەستیشانکرا ئەفان گۆتاران یان ژ ی هەتا ئەگەر هەلگرا ئیک گۆتار ژ ی بیت دەور و بەر (کۆنتیکست) رۆلی خوە دبینیت. ژبو ئەفی یەکی ژ ی دیارە دەم و جەهین چیرۆک لی هاتیه نفیسین گرنگن. ئانکو گرنگیا دەمی نفیسینی و جەهی لی نفیسی ژ دەم و جەهین د ناڤ تیکستیدا دکیتر نینن. هەردوو پیکفە گۆتارا چیرۆکی دیار دکەن. بو نمونە سەبارەت گرنگی و کارتیکرنا جەهی ژ یانی ل سەر نفیسەری و کەسایەتیین وی د چیرۆک و رۆماناندا فە کۆلەر خالد حسین حسین (1421هـ.: 106) دبژیت (شویتبلین جەهی د کەسایەتییدا ل سەر دەستیشانکرا سیمایی لەشی و دەروونی و جفاکی ناراوەستن، بەلکو بەرەڤ دەفەرین نە هەستیکریفە دچن). لەوما فە کۆلینا مە ژ سنوری دەمی چیرۆکی یان جەهی چیرۆکی دەرباز دبیت و فە کۆلین و رافە بەرەڤ دەور و بەری تیکستیفە دچن. ئەم گریمانە دکەین ئەگەر ئەو چیرۆکین وەکو نمونە د ئەفی فە کۆلینیدا هاتینە شروڤە کەرن بەری هیرشا گروپا داعش بو سەر کوردستانی هاتبان نفیسین گۆتارا ئەوان دا یا جودابیت.

ل سەر بنەمای ئەفا ل سەری هاتیه ئارگيومینتکرن، چار کورته چیرۆکین نفیسەرین گەنج هاتینە وەرگرتن وەک سەمپل بو فە کۆلینی. هەر کورته چیرۆکەک یا نفیسەرەکیه، گۆتارین د

دان بهیته هه‌ولیری. د ئه‌نجامدا شه‌ری راگه‌هاندنی د نابقه‌را پارتی دیموکراتی کوردستان و بزوتنه‌وهی گوراندا ده‌ستپیکر. ئه‌قی شه‌ری هه‌فه‌ولاتیین کورد ئیخستنه د باره‌کی ده‌روونی یی نه‌خوشدا. سه‌ره‌رای ئه‌وان قه‌یرانی هه‌یی و روژانه پيشوازيکرن ل شه‌هیدان ژ به‌روکین شه‌ری دگه‌ل داعش و هاتنا ئاواره‌یان ب قه‌واره‌کی مه‌زن. هه‌فه‌ولاتی ب گشتی و ته‌خا گه‌نجان ب تایه‌تی تووشی بی ئومیدی و ره‌شینییه‌کا مه‌زن بوون.

ئه‌فان کاودانیین ل سه‌ری ئامازه پیکری کارتیکرنه‌کا ئیکسه‌ر ل سه‌ر جیهانیینی و ده‌روونی گه‌نجان کر. ئه‌وان ژی ب ریکا به‌ره‌م و نفیسیینی خوه ره‌خه‌ه یین ئاشکرا و فه‌شارتی ئاراسته‌ی پارت و لایه‌نین سیاسی کرن. ئه‌مه‌د جاسم (ژ. 1992) چیرۆکنقیس و روژنامه‌فانه د کورته چیرۆکا (سه‌مفونیا ره‌وینی) دا ئه‌وان ناکوکی و گرژینی سیاسی ب بی راماان دزانیته. چیرۆکا خوه ب ره‌نگه‌ک ساتیرایی و میتافوری پیشکیش دکه‌ت. گو‌تارا سه‌ره‌کیا ئه‌ف تیکسته پیشکیش دکه‌ت بی راماانیا دزایه‌تی و هه‌فه‌رکیین سیاسییه، ب تایه‌ت ئه‌وا ب ریکا ئالافین راگه‌هاندنی ده‌یته کرن. ئه‌و ئه‌قی یه‌کی ب ره‌وینا سه‌یان دشوبه‌ینیت:

سپیدی زوی یه سه‌یی مه‌زن ده‌نگی خوه به‌ردا ناق تاخی و ژ هه‌می دلئ خوه ره‌وی
- عه‌و عه‌و عه‌و

ژ نیشکه‌کیفه هیدی هیدی کومه‌کا سه‌یین دی ل تاخی دۆر وی کۆمبوون، که‌سئ

ئه‌ون یین ل سه‌ر ده‌می شه‌ری داعش هاتینه نفیسن، ئانکو کۆنتیکستی گو‌تارا وان چیرۆکان یی دياره ب تایه‌ت ژ ئالیی کاودان و قوناغا دیرۆکیفه. له‌وما د ئه‌قی فه‌کۆلینییدا ئه‌م وه‌ک تیکستیین ئه‌ده‌ییین ده‌وروبه‌ری وان ديار ته‌ماشه دکه‌ینی. ل سه‌ر ئه‌قی بنه‌مای چار جو‌ره گو‌تار د ئه‌فان چیرۆکین گه‌نجاندا هاتینه ده‌ستیشانکرن.

1. بی راماانیا ناکوکی و گرژینی سیاسی

د ده‌مه‌کیدا کو هیرشین داعش ده‌به‌رده‌وامبوون بو سه‌ر کوردستانی و پیشمه‌رگه د شه‌ره‌کی گراندا بو، پارتین سیاسیین کوردستانی ب تایه‌ت (پارتی دیموکراتی کوردستان، یه‌که‌تی نیشتیمانی کوردستان، بزوتنه‌وهی گوران، یه‌کگرتووی ئیسلامی کوردستان و کۆمه‌لی ئیسلامی) ژ به‌ر هه‌موارکنا ده‌ستوری هه‌ریما کوردستانی ب تایه‌ت ده‌سته‌لاتین سه‌روکی هه‌ریمی به‌ینه کیمکرن و ئه‌و پۆست بیته پۆسته‌کی ته‌شریفاتی و سیسته‌می سه‌روکایه‌تی بیت په‌رله‌مانی. بریارا کۆمبوونا په‌رله‌مانی کوردستانی ل ریکه‌فتی 2015/8/19 بو ده‌نگدانا ل سه‌ر ره‌شقیسی ناماده‌کریی لژنا ده‌ستوری بی گریدای ب ده‌سته‌لاتین سه‌روکی هه‌ریمیقه ناکوکی گه‌هاندنه لوتکی“ کو هنده‌ک فراکسیۆنین په‌رله‌مانی گوه‌نه‌دا رینما و ریککه‌فتنا شه‌فا 2015/8/18 یا د نابقه‌را هه‌ر پینچ پارتین سه‌ره‌کیدا هاتیه کرن. ل شه‌فا 2015/10/12 ریک ب (د. یوسف محمه‌د) نه‌هاته

به‌شی ژی ته‌ماشا بکه‌ینی ئەڤ بی لایه‌نییه یا
ئاشکرایه:

سه‌یی مه‌زن ئەو ره‌ڤده دا دگهل خوه و
چوونه به‌راهیکا سه‌یین تاخی دی، دوی
دهمی دا سه‌یین تاخی دی دخه‌وبوون و
پشتی وان دینی ئەو یی ل هه‌مه‌بر
هیرشه‌کا ره‌وینی، مه‌زنی وان رابووڤه و
گۆته کۆما خوه:

– سه ب ره‌وینا خوه سه‌یه سه‌یاتیا
خوه نیشا قان بدهن.

غیره بو سه‌یین تاخی دی چیبوو و وان
ژی ب ره‌وین به‌رسقا هیرشه‌را دا و گۆند
تیکدا بو سه‌مفونیه‌ک ژ ره‌وینی، هنده‌ک ل
ئیک و دوو خوڤین، توژ رابوو به‌ر نه‌ما ل
سه‌ر به‌ری و به‌ردا له‌قا و هه‌ستین ئیک و
دوو کراندن، یین مه‌زن ژی مانه ل جه‌ئ
خوه و ته‌ماشه‌دکر ... هیدی هیدی که‌سی
ژ وان تاڤه‌تا ره‌وینی نه‌ما و هه‌ر ئیکی
بریندارین خوه برن. (ه.د)

ئه‌گه‌ر وه‌ک ره‌نگڤه‌دانا ژیواری تیکستی رافه
بکه‌ین“ دیار دبیت نفیسه‌ر نه‌ ژ به‌ره‌یی گوران و
کۆمه‌لییه نه‌ژی ژ به‌ره‌یی پارتیه‌یه. له‌وما گۆتارا
چیرۆکی ئیک ئاراسته‌ هه‌یه. نفیسه‌ر وه‌ک
هه‌ڤوله‌اتیه‌ک گه‌نج وی لیکگۆهارتنا تومه‌تان ئەوا د
ناقبه‌را ئەقان پارتاندا رویدده‌ت نا په‌ژرینیت. ب تنی
ئه‌و ڤی کریاری ب زڤیری و بی مفا و بی بهایی
دبیتیت. وه‌ک رۆژنامه‌ڤانه‌ک گه‌نج ژبلی نه‌ ئارامیا
باری ده‌روونی ژ ئەنجامی شه‌ری داعش و قه‌یرانا
دارایی، ئەقان رویدانین سیاسی کارتیکرن ل سه‌ر
هه‌ست و هزرین ئەوی ژی کریه. د ئەنجامدا گۆتارا

نه‌دزانی بابته‌ چیه، چ چیبووویه، دی چ
قه‌ومیت، بتنی هه‌مییا دزانی ئەو یی
دیه‌ویت، ده‌می ژی پرسین بابته‌ چیه،
گۆت:

-عه‌و عه‌و عه‌و، سه‌یین تاخی هه‌ دۆژمنین
مه‌نه، ئەگه‌ری ئاریشین ڤی گۆندی
هه‌میینه، خوه بکه‌نه کوم ئەم دی هیرش
که‌ینی.

ئینا وان ژی پشتنگیریا وی کر و ده‌ستدا
ره‌وینی.

سه‌یه‌ک ژ دوورڤه‌ ده‌ات و سه‌حدکری
ره‌وش یا ئالۆزه، پرسیار دکر بابته‌ چیه
که‌سی به‌رسقا وی نه‌ددا، هیرڤه‌ هات و
یرڤه‌ چوو که‌سی چوو پینه‌ پینه‌کر، ل وی
بو مه‌ره‌ق تشته‌کی بزانی ل هه‌یه‌ات
مه‌ره‌قا وی ب جه‌ نه‌هات، چ پینه‌ما ئینا
وی ژی ده‌ست ب ره‌وینی کر. (جاسم،
2016)

نفیسه‌ر وه‌ک گه‌نجه‌ک نه‌رازی ژ ئەڤی که‌تواری
هه‌یی و بی هیڤی ژ ئەنجام و ده‌رئه‌نجامین ناکۆکیین
سیاسی، هیرشین ئەوان بو سه‌ر هه‌ڤی بی مفا و بی بها
دزانیته، هه‌روه‌کی چاوا ره‌وینا سه‌یان ل سپیده‌هیان
بی ئەگه‌ر ژبلی زڤیریا ده‌ردورا خوه چ مفا نا
که‌هینیت. ئەو گۆتارا ل پشت ڤی تیکستی هاتیه
ئاراسته‌ کرن گۆتاره‌کا ره‌خنه‌ نامیرا بی لایه‌نه، د
هه‌مان ده‌مدا گۆتاره‌کا پری ره‌شینی و بی
ئومیدیه‌یه.

بی لایه‌نیا نفیسه‌ری د گۆتارا ئاراسته‌ کریدا ب
شیوه‌کی زه‌لال خوه‌یا دبیت، ئەگه‌ر ته‌ماشای
سه‌رحه‌م تیکستی بکه‌ین. دیسان ئەگه‌ر ب شیوه‌کی

ئهوی یا ره‌خه‌گرانه و ساتیره‌یییه، یا دژوار و بی لایه‌ن و ره‌شینه.

2. هه‌ژاریا راده به‌دهر:

ژ ئه‌نجامی ئه‌وان نا‌کوکیین د ناهه‌را به‌غدا و هه‌ولیریدا په‌یدا بووین ل سهر ده‌رئێخستن و فرۆتنا نه‌فتا هه‌ریمی، برینا پشکا 17% یا هه‌ریمما کوردستانی ژ بودجی فیدرالی ژ ئالیی حکومه‌تا ناهه‌ندیقه ل شوباتا 2014 د دویقدا هات. ل گهل هندی ژی نزمبوونا به‌رده‌واما بهایی نه‌فتی ل جیهانی ده‌ستپیکر، دیسان ژ ئالییه‌ک دیقه د هه‌مان سالدا به‌شه‌ک ژ عیراقی که‌ته ژیر کونترۆلا خیلافه‌تا ئیسلامی ل عیراق و شامی (داعش)، کو ئه‌فا دو‌ماهیکی ژی ژ دوو ئالیانقه کارتیکرن ل سهر هه‌ریمما کوردستانی کرن. ئیک هه‌ژماره‌کا زۆر یا ئاواران قه‌ستا هه‌ریمی کر، دوو ل ئابا هه‌مان سال هیرش کره سهر کوردستانی و هه‌ژماره‌کا قه‌زا و ناحی و گوندین هه‌ریمی کونترۆل کرن و خه‌لکی ئه‌وان ژی ئاواره بوون باژیرین مه‌زن. ئه‌و ئاواره‌بوونه و کورته‌پینانا بودجه‌ی و شه‌ری دژی داعش وه‌کر فشار ل سهر هه‌ریمی زیده‌ بیت و د ئه‌نجادا بیکاری و هه‌ژاریی روی ل هه‌ریمما کوردستانی کر.

ئه‌فان کاودانان وه‌کر کو ب تاییه‌ت ته‌خا گه‌نجان تووشی بی هیقی بوونه‌کا مه‌زن ببن، شیانا پیکینانا هه‌ژینی نه‌ما، ده‌رچووین زانکویان بیکار مان، پرۆژین ناهه‌دانکرنی و وه‌به‌ره‌ینانی و هه‌تا

کومپانی و کارخانه ئیفلیج بوون. ژ نه‌چاری هه‌ژماره‌کا ئیکجار مه‌زنا گه‌نجان قه‌ستا ژ ده‌رغه و په‌نا به‌ریی کر، سهره‌رای مه‌ترسیا ریک و نقوبوونا رۆژانه یا د ده‌ریایاندا. ئه‌و گه‌نجین ده‌رغه‌تا چوونی بو نه ره‌خسای یان ژی نه‌قیای بچن ژ ده‌رغه مانه ل هه‌ریمی و رۆژانه ژ هه‌ژاری و نه‌داریی دنالین. ئه‌و ره‌وشه بو سه‌ده‌ما وی یه‌کی گه‌نجین نفیسه‌ر و رۆژنامه‌شان هه‌ر ئیک ب ره‌نگه‌کی ده‌ربرینی ژ زیانا خوه یا ئالۆز بکه‌ت. عادل عه‌بدو‌لمه‌جید (ژ. 1987) د کورته‌چیرۆکا ب نا‌فی (دوکیل) دا دوو گۆتارین پیکفه‌ گری‌دای وه‌که سه‌ده‌م و ئه‌نجام پشکیش دکه‌ت، ئه‌و ژی هه‌ژاریا راده به‌دهر و به‌لاقیبوونا دیاردا ژ نه‌چاری یا خازخازۆکی، کو هه‌ر چه‌نده ئه‌و دیارده پشتر ژی هه‌ر هه‌بوو، لی ئه‌فی پینا هه‌ژاری و نه‌داریا ب سهر وه‌لاتی ئه‌ویدا هاتی به‌لاقی ل کر:

د ناف دوکیلا نارگیلی را، ده‌ستی وی یی بچیک ل هیقی ته‌مامبوونا که‌نیی وی بوو. دوو سی جارن کوخی و سۆندئ نارگیلی ل پشتا ده‌ستی وی دا، چله‌ه‌ک ب زارۆکی که‌فت ده‌ستی خوه دا به‌ر هه‌لما ده‌قی خوه و پفکرئ. وه‌کی فریشته‌کی ژناقا وی دوکیلی ده‌رکه‌ت، جاره‌کادی له‌پئ خوه یئ کچوچ فه‌کر و بریزا چایخانئ دا هات یئ ب هیقی بوو ئیک تشته‌کی به‌رده‌ته ده‌ستی دا، سهری خوه خوار دکر و نم نه‌ه‌ک دبن لیف لیفکانرا دگوت نه‌یا روون بوو کا چ دگوت؟ نه هه‌ری یا ژ خوه بوو نه‌که‌سی تشته‌ک کره د له‌پیدا و نه ژی که‌سی ده‌ستی خوه ب سهری دا دینا خوار، ل کوژیی سهری یئ چایخانئ دینو یئ دجیهانا خوه‌دا نه‌و ژی یئ گم گمه‌کی دکه‌ت که‌س تی ناگه‌هت،

بیکار راما و نارمانجین جفاکی و سیاسی و کلتوری ب خوه‌فه دگرن. گوتارا سه‌ره‌کیا تیکستی پیشکیش کری، نه‌رازیبونا گه‌نجان ل همبهر کاودان و ره‌شا دژوارا گه‌نج تیدا دبورن. نفیسهر رادگه‌هینیت ژبلی ب هه‌روه چوونا هیزا ئەوان و نه‌داریا وان ئەو بی بها و روومەت بووینه، کیمترین و خرابترین ریکا په‌یدا کرنا ژیانێ کو خازۆکیه ژ نه‌چاری و نه‌داری بوویه پیشه‌یی هندهک ب تایهت زارۆکان. کول گوروی یاسا و جارنامه‌یا مافی مروّفی کار کرنا زارۆکان تشتهک نه ره‌وا و ریک پینه‌دایه “نه‌خاسم زارۆک ل جهی یاری کرن و فیروبون و راهینانین به‌دهنی و چالاکیین پیدفی ب ئەفی جوره خرابترینی کارا رابیت، ئەفه جهی نه‌رازیبونا نفیسهری و بی ئومیدیا ویه. ب کورتی گوتارا چیرۆکی پتر ژ تایه‌کی ب خوه‌فه دگریت، نانکو دشیاندايه بیترین پتر ژ گوتاره‌کی ب خوه‌فه دگریت، هه‌میان ژی ناراسته‌کی ره‌شینی و بی ئومیدی و بی‌زاری پیغه دیاره، کو هه‌ژاری و بیکاری ئەگه‌ری سه‌ره‌کینه، ئەو ژی ئەنجام و فهریژا سیاسی‌ه‌تا شاشا ب ریقه‌برنا وه‌لاتی و کاودانین شه‌ری فهرز کرینه.

3. ره‌فین ژ وه‌لاتی ژ به‌ر نه‌داد په‌روه‌ری و تیرورا ب ناڤی ئاینی

په‌نا به‌ری و مشه‌ختیوونا گه‌نجان به‌ره‌ف ژ ده‌ره‌فی وه‌لاتی ل ده‌سته‌پیکا سالین نوتان ده‌سته‌پیکر هه‌تا شه‌ری نازاد کرنا عیراقی ل 2003. پشتی ئەفی

گه‌هشته به‌ر سینگی وی نم نما خوه بلند کر، نه‌خیر دینوی ناگه ژ خوه نینه، ده‌ستی خوه ل چوکی وی دا و نم نما خوه دوباره‌کر. دینوی ژ وی جیهانی ئینا ده‌ر، به‌ری خوه دا وی زارۆکی و سه‌ری خوه پیچهک خوراند. ده‌ستی خوه دا به‌روکا خوه و ربه‌ک کره ده‌ستی ویدا و ماچ کره ئەنیا وی، دیمی زارۆکی قه‌بوو بیجامی خوه یی پنی پنی هه‌لدا و ئیکسه‌ر قه‌ستا ژ ده‌ره‌کر، دینو ژ جیهانا خوه ده‌رکەت بوو، له‌وما وی ژی کوژی چایخانی بجه هه‌لا و قه‌ستا ژ ده‌ره‌کر. به‌ری ده‌رکه‌فیت، خودانی چایخانی ملئ وی گرت و گوتی:

– کا بوهای چا خوه ب ده‌فه ؟

دینوی ژی سه‌ری خوه خوراند و پیته پینه‌کر، دفیا ده‌رکه‌فیت پینگاه‌هک هافیت .

– بوهای چا خوه ب ده‌فه هه‌که تو خوه لنگی ژ فیره نا ده‌رئینی .

سه‌ری خوه خوراند و دفنا خوه رادا و هه‌ولدا خوه ژ ده‌ستان بینته ده‌ر، دده‌مه‌کی دا ده‌رگه‌هی چایخانی قه‌بوو، زارۆکی ئەو ربه‌ه د له‌پی خودانی چایخانی راکر و ده‌ستی دینوی گرت و هه‌ردوو وه‌کی کوژو بابان ژووردا ب جادا باژی‌ری دا چوون. (عه‌بدوله‌جید: 20... :...)

دیاره ئەواکو نفیسهری قیای ب ریکا ئەفی چیرۆکی و هه‌لوپستی دینوی و زارۆکی خازۆک بگه‌هینیت وه‌ک گوتار گه‌له‌ک مه‌زنتر و کوپرتره ژ ئەفان ریزکین تیکست بی هاتیه نفیسین و دارشتن. نه‌داریا دینوی و مه‌ردینیا ئەوی، خازۆکیا زارۆکی و پرپوونا چایخانه و کافییان ژ گه‌نجین بی پاره و

دهما ل به‌ره‌میی توره‌یی یین ئەفان گەنجان هویر دین، ئازار و جیهانیبیا تراجیدی یا وان بۆ مه‌خویا دین. کورد ئەفی بیافیدا ده‌ما به‌ره‌میی ئەوان یین وێه‌یی دخوینین ب تایه‌ت چیرۆکیان وان، فه‌ره‌ل ئەوی گوتاری بێ‌پین ئەوا ل پشت رێزکیان تی‌کستیدا هاتیه‌ پیشکیش کرن. ئانکو تی‌کستین ئەوان وه‌که‌ هه‌ل‌گه‌رین گوتارین به‌رفه‌هه‌ژ ژ سنوری ده‌قی پیدای ب فه‌کۆلین و ئاماژه‌دانیه‌.

دیار ئه‌ره‌دنی (1987) ئیک ژ نفیسه‌رین گه‌نجین ده‌فه‌ریه‌ کو مشه‌خت نه‌بوویه و ژ وه‌لاتی ده‌رنه‌که‌فتیه. د کورته‌ چیرۆکا (ئه‌ف پیلایا ده‌ریایی وه‌لاتی منه) دا، هه‌ر وه‌ک ژ نافونیشانیان تی‌کستی وی دیار پیلین نه‌خۆش و کورزه‌کیان گه‌نجان بۆینه‌ سیمایا و جه‌ناف بۆ وه‌لاتی وی. رستا ئیکی و ده‌سته‌پیکای تی‌کستی ژ ب شیوی پرسیاره‌کا ره‌شین و تراژیدی هاتیه‌ دارێشتن. کو پیلین ده‌ریایی دلوفانی ب که‌سی نابه‌ن.

– تو دبینی نوکه‌ ئەم یی به‌ره‌ف ئه‌ورویایی دچن، چ نه‌مایه‌ دێ پیلین قی ده‌ریایی مه‌ بنئاف کن و دێ بینه‌ خوارنا ماسیین له‌وچه‌؟

- نه‌ترسه‌ هه‌قال، وه‌لات ژ هه‌نده‌کان بۆ هه‌ژارین وه‌کو مه‌ کربوو ده‌ریا، ئەمیی گران بنئاف دبوون و دکه‌فتینه‌ بنی و یین سقک سه‌ر ئاف دبوون و بلند دبوون، مه‌ ل قیری پچه‌ک هه‌قیی یا هه‌ی کو بگه‌هین ئارمانجی، دبت دلێ ده‌ریایی نه‌رم بیت و مه‌ ب پارێزت، هه‌گر ئەم داعویران ژ؛ ماسیین بی گونه‌ه دێ مه‌ خون، دێ

قوناغی مشه‌ختبوون نه‌به‌س راوه‌ستا به‌لکو گه‌له‌ک ژ مشه‌ختبوویان جاره‌کا دی زفرینه‌ کوردستانی، ژبه‌ر خو‌شگوزه‌رانی و ئیمنایا ده‌فه‌ر تیدا ده‌ربازبووی. لی پشتی په‌یدا‌بوونا گروپی داعشی توندرو و ب تایه‌ت هه‌رشکرنا ل سه‌ر ده‌فه‌رین کوردستانی، هه‌روه‌ک ل سه‌ری ئاماژه‌ پیه‌اتیه‌ دان کو یا هه‌فه‌ده‌م بوو دگه‌ل برینا به‌شی بودجا هه‌ریما کوردستانی“ دیاردا مشه‌ختبوونی جاره‌کا دی ده‌سته‌پیکره‌ و یا به‌هه‌تر بوو ژ سالین نۆتان، سه‌ره‌رای وان قوربانین گیانی یین مه‌زن د وی ریکیدا. ئارمانج عه‌بدولا به‌رپرسی فیدراسیونا سه‌رانسه‌ری یا په‌نابه‌رین عیراقی بۆ که‌نالی ئین ئارتی (2015) راگه‌هاند کو "هه‌یفانه‌ نیزیکی سی هزار گه‌نج ژ هه‌ریما کوردستانی مشه‌خت دین بۆ وه‌لاتین ژده‌ره‌فه‌ و ئه‌ورویا". ل گوره‌ی دیتنا نفیسه‌ر و چاقدیران ب تنی ئاریشه‌ و گه‌رفین ئابوری فاکته‌ر نه‌بوینه‌ بۆ قی دیاردی، به‌لکو فاکته‌رین سیاسی و پشتگوه‌ ئیخستنا گه‌نجان ژلایی ده‌سته‌ه‌لاتا سیاسیفه‌ و لایه‌نی ئاسایشی کو گه‌فین دژوار و پرۆپاکندین توندروه‌ین ده‌وله‌تا ئیسلامی (داعش) ژ فاکته‌رین به‌هه‌زبوون ل پشت مشه‌ختبوونا وان (ده‌نگی ئه‌مه‌ریکا، 2015).

ئهو گه‌نجین مشه‌خت نه‌بووین ژبه‌ر هه‌ر ئەگه‌ره‌کی هه‌بیت مانه‌ د ئەفان کاودانین ئاماژه‌ پیکریدا و ل بن گه‌شتین ده‌روونی و چا‌ه‌ره‌ریبونه‌کا ژ نه‌چاری بۆ رویدانین ئاینده‌ی.

خوهدا هەلدگريت ژ ديد و ئايدىلۆلۆژيەن جودا ڤه نەھاتينە پيشكيش كرن، كو ئەڤه پتر بو رۆمانان دەست دەت. ئېكەم گۆتارا نڤيسەر ب رېكا ئەڤى چىرۆكى گەھاندى ل پارچا دەستپىكى يا تېكىستى ھاتىە پيشكيش كرن، ئەو ژى رادى بېھيڤيونا ژ وەلاتى خويادكەت. ئانكو خەلكەك يى بزاقى دكەت بەس ل وەلاتى نەمىنىت بلا بىتە نېچىرا ماسيا و د پىلېن دەريايىدا ب خەندقن“ ئەڤه بو وان خوەشتر و باشترە ژ مانا د بى دادى و مرنا ب نازارال وەلاتيدا. ب رامانەك دى، ل گورەى ديتنا خەلكى ئەو بى دادى و نە يەكسانىيا ل وەلاتى ھەى يا دژوارتر و ب نازارترە ژ مرنا د ناڤ پىلېن دەريايىدا. ل سەر بنەمايى ڤى شروڤە كرنى ئەم دشىن بگەھىنە وى راستىي كو ئېك ژوان گۆتارىن نڤيسەرى ب رېكا تېكىستى ڤىاى پيشكيش بکەت ئەوہ كو پرانيا ئەوین مشەخت دبن نە ژبەر زەھەتى و لاوازا بارى ئابۆرييە، بەلكو نەبوونا دادپەرورەيى نەخۆشترين و دژوارترين رەوشە ئەو تيدا دژين ل وەلاتى.

ديسان ئەگەرەكى دى يى رەڤين و دەرکەشتنا ژ وەلاتى دزڤریتەڤه بو ترسا ژ ئىسلامى (ئىسلاموفۆبىيا) (2) ژ ئەنجامى كرىارىن توندروين موسلمان (رېكخراوين تيرۆرى يىن ب ناڤى ئىسلامى تاوانان دكەن – داعش وەك نمونە)، كو ئەڤ حالەتە ژى پتر بو پېكھاتا ئېزدى و كرىستيانى ل دەڤەرى دروستە. ژ بەر وان كۆمەل كۆژيەن داعش

سۆپاسيا دايكىن مە كن كو ئەم ئىناين ڤى دنبايى و بو وان كرىنە خوارنەك باش، لى دە وەلاتى دا، نە ئەم ب تى دەھاتن خوارن، بەلكو مافى مە، ھېڤيىن مە، دنگين مە، ئەزمانين مە، خوە بىرۆبۆچونين مەژى دخوارن، خوە نازاديا مەژى. ل ڤىرى بىي جياوازی دى مە ھەمىيان وەكو ئېك خون، دى وەكو ئېك مرين، ئەڤ ماسيە ناييژن ئەڤه ژ كىژ ئاينى نە، ئەڤه پرسيارا ئاين و وەلات و رەگەزى مە ناكن، لى ھەگەر ئەم د وەلاتى دا شەھيد ژى بباین، دا گۆرى ئېكى ژ ئېكى دى جوانتر بت، خوە د مرنى ژى دا جياوازی يا ھەيى، تو دزانى ھەڤالوو من چەند گۆر يىن دىنين چ مروف نەكرينە دناڤدا و من چەند مروف يىن دىنين بىي گۆر و كەلەخين وان يىن بۆينە خوارنا گيانەوهرين سەر نەردى، ھەگەر تە بڤيت بزانى چەند بى گۆنەھ يىن د قان دەشت و نھالان دا مرين، پىدڤيە تو زمانى كرمان بزانى، دا ئەو بېژن تە كا وان چەند كەلەخ يىن خوارين، دايكا من ھەردەم دگۆت "كورى من وەلات وەكو دايكى يە، خوە ھەگەر مروف چ جارن ژى شيرى وى ڤەنەخۆت، مروفى ھەر ئەو دڤيت". من ژى دگۆت دايى مە چ جارن داخوازا شيرى وى نەكرىە، شير بلا بو وان بت، ب تى ھەمبىز بو مە، لى ئەو يى شيرى دخۆن و ھەمبىز دكن، ئەمژى يى بو تىشتەكى دمرن كو چ جارن نايىتە تىشتى مە.

تېكىست ھەلگري گۆتارىن جودايە، لى ئەڤ فرە گۆتارىيە نە ب واتا فرەدەنگى (پۆلىڤينىي) يا كو (مىخائىل باختين) د رۆمانين (دوستويڤسكى) دا ڤەديتى“ چونكى گۆتارىن جودا يىن تېكىست د ناڤ

فیزیکی، یازیه‌نی و ره‌وشتیا مه‌زن... د ئەفان جۆره به‌ره‌ماندا، فه‌گیڤ ب ته‌مامی ژ نفیسه‌ری فه‌شارتی ئەوی دئافرینیت یی جودایه)) (عه‌بدولقادر، 2012: 51). ئەو بابەت و رویدانا نفیسه‌ر (ب جه‌نافی کەسی ئیکی د گۆتارا خوه‌دا به‌حس دکەت، ئەو ب مه‌به‌ست فه‌گیڤی چیرۆکی ديار دکەت، داکو بابەتی مه‌زن بکەت و فه‌گوه‌یزیت بۆ ته‌وه‌ری جیهانا فه‌گیڤانا وی چیرۆکی. ئەفجار هەر تشته‌کی نیزیکیان دویر ژ خودی ئەفی جوره فه‌گیڤی، دیسان تشتی بچویکیان مه‌زن، خو‌ش بیت بۆ وی یان نه‌خو‌ش بیت، ئەو دبیته‌ پیفه‌ری هه‌می تشتان (الکردی، 1996: 133-134). ئەو بابەتی نفیسه‌ری د کورته‌ چیرۆکا (ئه‌ڤ پیلادهریایی وه‌لاتی منه‌)دا فیای ب ئازرینیت دیاره‌ پرسیارا وی کچکا بچویکا ئیزدیه‌" ده‌ما پرسیار دکەت: ((باب ما ده‌ریا ژ بوسرمانه‌؟!.... پا بۆچی دی مه‌ کوژیت؟)). ژ ئەنجامی هه‌زا نفیسه‌ری ژ گه‌هاندنا زانیاریین زیده‌ و ئاشکرا کرنا بۆچوونین خوه‌ل سه‌ر زاری فه‌گیڤی، گۆتار و تیکستی یه‌کسان بووینه. ئەفجا ب خواندنا تیکستی مه‌ره‌م و گۆتار ب ساناهی ب ده‌ست دکەفن. ئەو ژی ژبه‌ر هۆڤاتیا موسلمانین تیرورس‌ت ئیسلام یا بۆیه‌ ئاینی ترس و کوشتنی ل ده‌ڤ به‌ره‌بابین نوی یین ئیزدیان، هه‌ر چه‌نده‌ ئیسلام د کۆکا خوه‌دا ئاینی هه‌ڤدو قه‌بویل کرن و ئیمناهییه‌، لی پراکتیکا وی ب ته‌مامی به‌روڤاژیه‌. د ئەنجامدا سه‌ره‌رای مه‌ترسیا ده‌ریا و نقومبوونی،

د گه‌ل ئەفان پیکهاتان ب تایه‌ت کوردین ئیزدی کرین، ئیدی ئیسلام بۆیه‌ ئاینی ترسی بۆ به‌ره‌بابین نوی یین ئەفان پیکهاتان:

ده‌می من و وی برایی ئیزدی ئەو دانۆستاندن دکر، کچا وی یا بچویک ئاگه‌ه ژ مه‌هه‌بوو، هاته‌ به‌ر سینگ وی و گۆت: باب، ما ده‌ریا ژی بوسرمانه‌؟! - نه‌خیر کچا من، ده‌ریا بوسرمان نینه‌.

- پا بۆچی دی مه‌ کوژیت؟
- نه‌ترسه‌ کچا من، ئەو مه‌ ناکوژیت، به‌لکو ئەو دی مه‌ ژ کوژه‌کان پاریزت.

من به‌ری خوه‌دا ئاسمانی، من دلێ خوه‌دا هزر د ئاخفتا وی کچا بچویک دا دکر، چه‌ندین جارن ئاخفتا وی د سه‌ری من دا هات و چوو، "ما ده‌ریا بوسرمانه‌؟!!" پاشی چه‌ندین پرسیارین دی ژ پرسیارا وی ده‌رکه‌فتن و هاتن د سه‌ری من دا، بۆچی قی زارۆکا بی گۆنه‌ه ئەف پرسیار کر؟ بۆچی ئەم بوسرمان د چاقی قی جیهانی دا دلره‌ق و سته‌مکار و مالویرانکه‌رین؟ خودی ئاینی مه‌ وه‌کو وه‌فاداری بۆ نه‌ردی یی فریکری، لی هه‌ر جه‌ئ ئاینی مه‌ لی نه‌بت ئەو جه‌ تژی وه‌فاداری و ئیمناهیه‌، ئەو جه‌ مه‌ و ئاینی مه‌ د پاریزت، ئاین هه‌ر ئاینه‌، لی زه‌لامین ئاینی ئاین نه‌ هیلا ئاین!

دووهم گۆتارا نفیسه‌ری گه‌نج فیای ب ریکا تیکستی بگه‌هینیت یا ئاشکرایه‌ ل فیڤی، ژبه‌ر ئەوان شروڤه‌یین فه‌گیڤی (فه‌گیڤ کەسی ئیکی یی تاکه‌) داینه‌ بابەتی. یا زانیه‌ ده‌ما فه‌گیڤ کەسی ئیکی بیت هینگی ئەو ئەکته‌ره‌ د چیرۆکیدا، ئەفجار ((فه‌گیڤ دبیته‌ کەسایه‌تییه‌ کی سه‌ره‌کی، خودان دینامیه‌ته‌کا

(ژ. 1989) ئیک ژ سهرهاتیین په‌هله‌وانیا پیشمه‌رگه‌ی کرپه هیتقیی کورته چیرۆکه‌کا خوه یا ب نافی (حه‌زا ژیانی د هه‌مبیرا مرنی دا). ئەو گۆتارا نفیسه‌ری فیای ئاراسته بکه‌ت ب ریکا ئەفی کورته چیرۆکی وه‌ک ژ پلوتا چیرۆکی و نافی کاریکته‌ری سهره‌کی (ئازاد) و ناقویشانی چیرۆکی دیار هاندانا گه‌نجانه بو به‌ره‌فانیکن و به‌رگری. دیسان بلندکرنا وره‌یا پیشمه‌رگه‌ی و هاندانا ل سهر وه‌فاداریا هه‌ڤه‌ڤه‌رایه:

ئازاد نزانیت ئەو پیکولا رزگار کرنا هه‌ڤالی
خۆ یی بریندار بکه‌تن دی چ هیته
سهری وی! هزرین خۆ دکه‌ت نافی وی
نزانیت، پیکولی دکه‌ت بینته بیرا
خۆ لی بی مفایه. ژبه‌رکو ئەو پیشمه‌رگه‌یه‌کی
نوویه، و ژبه‌ر دژواریا شهری
ده‌رفه‌ت بو نه‌چی ببوو هه‌ڤه‌ڤه‌نیا سینی بکه‌ن.
ئازادی بریار دا و گۆته هه‌ڤالین خۆ، "هه‌وون
هه‌رن، ئەز دی پیکولا رزگار کرنا
هه‌ڤالی مه‌ یی بریندار که‌م. من نه‌ڤیت سوبه
میژۆ مه‌ د به‌رپه‌رین خۆ دا ب
نه‌ میرخاسی پیناسه بکه‌ت. یان ئەز دی رزگار
که‌م یان ئەم هه‌ردو دی
بینه‌ جانگوریین فی ناخی" (کانی، 2016: 17-18).

وه‌ک یا دیار ژ دیرۆکا چاپکرنا په‌رتووی و
ناقه‌رۆکا چیرۆکی ل سهر ده‌می گه‌رمه‌ گه‌رما

مشه‌ختبوون بوویه تاکه‌ ریکا چاره‌سه‌ری و خوه
رزگار کرنی بو به‌شه‌ک مه‌زن ژ کوردستانیان.

4. شهر و میرخاسیا پیشمه‌رگه‌ی و وه‌فاداریا وان
بو هه‌ڤه‌ڤه‌

دیاره‌ شهر یی سه‌پاندیی ل سهر پیشمه‌رگه‌ی ژ
ئالیی گروپی داعشفه‌ تشته‌ک نه‌چاقه‌ریکری بوو.
له‌وما پیشمه‌رگه‌ ژ ئالیی ده‌روونی و پر چه‌ک کرن
و ته‌کتیکشفه‌ نه‌ یی ئاماده‌بوو، هه‌روه‌ک ل ده‌سپیکا
ئەفی فه‌کۆلینی ئاماژه‌ پیه‌تیه‌ کرن. ئەڤ
نه‌چاقه‌ریکرنا پیشمه‌رگه‌ی بو ئەگه‌را شکه‌ستن و
پاشقه‌ زفرینا وان ل هنده‌ک ده‌ڤه‌ران و زیده‌باری ب
دیگرتن و بریندار کرن و شه‌هید بوونا هژماره‌کا
پیشمه‌رگه‌یان" (3) ئەڤه‌ ژبلی وان زیانین گیانی بین
ب خه‌لکی سفیلی وان ده‌ڤه‌ران که‌فتی. لی هه‌ر
زوی وره‌یا خه‌لکی کوردستانی و باوه‌ریا وان ب
هیزین پیشمه‌رگه‌ی زیده‌ بوو و وره‌یا پیشمه‌رگه‌ی
بلند کر و سه‌نگه‌رین وان قایمتر بوون و شیان هه‌ر
زوی هنده‌ک پیشه‌هویا بکه‌ن.

هه‌لووست و په‌هله‌وانیا هنده‌ک پیشمه‌رگان د
ده‌زگه‌هین راگه‌هاندنی و تورین کومه‌لایه‌تیدا بو‌نه
جه‌ی سه‌رسۆرمانا خه‌لکی. هنده‌ک ژ ب شیوه‌یی
چیرۆک و فه‌گیانی ل سهر زاری هه‌ڤال و
هه‌ڤه‌ڤه‌په‌رین وان پیشمه‌رگان هاتنه‌ فه‌گیان. ئەڤی
یه‌کی باندۆرا خوه‌ ل سهر تاکی کورد کر، ب
تایه‌ت ته‌خا گه‌نچین نفیسه‌ر ئەڤ هه‌لووسته‌ کرنه
هیتقیی نفیسینی خوه. نفیسه‌ری گه‌نج کاهین کانی

بوو. گه‌نجان هه‌ست ب هه‌ژاری و نه‌داری و پاشه‌روژه‌کا شیلی دکر. برس و ترس پیکفه دوو کابووسین که‌شه‌فریت بوون د خه‌ونروژکین واندا. ئەوان ناکۆکیین سیاسی یین به‌رده‌وام و راگه‌هاندنه‌کا لایه‌نگیر و نه به‌رپرسیار یا د ده‌می شەر و ته‌نگافی و هه‌ژارییدا خه‌لکی سقیل ب تایه‌ت گه‌نج بی زاردکر، له‌وما گۆتارا گه‌نجان یا وی ماوی ده‌می شیوی رسواکر و لومه‌کرنی ب خوه‌فه دگرت. ئەفه هه‌می ژبلی فاکته‌ری تیرۆرا ب ناڤی ئاینی و قوربانین روژانه یین ژ ئەنجامی ئەڤی ئایدیولۆژیا به‌رته‌نگ خه‌لکی ددان. لی دگه‌ل ڤی چهن‌دی هه‌می ژی چیرۆک و گۆتارین ئەوان د ڤالا نه‌بوو ژ قوربانی و زیره‌کی و ویره‌کیا پيشمه‌رگه‌ی.

ئه‌نجام

ب شیوه‌یه‌کی گشتی گۆتارا گه‌نجان د سه‌رده‌می شەری داعشدا گۆتاره‌کا ره‌شبین و بی ئومید بوو، هه‌لبه‌ت ل گوره‌ی چیرۆکین هه‌لبژارتیین ڤه‌کۆلینی. لی شەر ب تنی نه‌ پالنه‌ری ئەڤی جوهره گۆتاری بوو، به‌لکو فاکته‌رین گرژی و ناکۆکیین د ناڤه‌را پارتین سیاسی یین هه‌ریمیدا و نه‌بوونا دادپه‌روه‌ریا جفاکی رۆله‌ک سه‌ره‌کی هه‌بوو د په‌یداکرنا ڤی جوهره گۆتاریدا. ئەفه ژی د ئەڤان خالاندا دیار دبیت:

1. بی هیڤیوون و بی زاریا گه‌نجان ژ ئەنجامی شەری راگه‌هاندنی و ناکۆکیین د ناڤه‌را پارتین سیاسیین کوردیدا، گۆتاره‌کا ره‌شبین د ناڤ به‌ره‌میین واندا

شەری هاتیه‌ نفیسین. ب ده‌رپرینه‌کا دی ژ کۆنتیکستی چیرۆکی یا دیاره گۆتار بو چ مه‌به‌ست هاتیه‌ ئاراسته‌ کرن. رویدانین واقع‌ نامیر و زمانی ساده و ناڤه‌روکا په‌یامدارا تیکستی وه‌کریه‌ کو جوهره‌یه‌کسانیه‌ک د ناڤه‌را گۆتار و تیکستیدا هه‌بیت. ئەڤ یه‌کسانیه‌ پتر د تیکستین نفیسه‌رین گه‌نجدا و ب تایه‌ت به‌ره‌میین ده‌ستپیککی یین واندا خویا دبیت. لی تشتی کو ئەڤی تیکستی سه‌رنجراکیش دکه‌ت، چاوانیا ب دوماهیك هاتنا تیکستییه. تیکست ب دوماهیك‌ه‌کا ڤه‌کری ب دوماهی دهیت و چیرۆک تمام ناییت. واته‌ خوانده‌ڤان نزایت ده‌می ئازاد گه‌هشتیه‌ ئه‌وی جهی هه‌ڤالی وی یی بریندار لی هاتی ده‌سته‌سه‌ر کرن کانی د هه‌ولا خوه‌دا یی سه‌ره‌کفتی بوو یان نه؟ دوماهیك رستا چیرۆکی: "ئه‌گه‌ر هه‌رده‌م خه‌لاتین من مه‌دالیین بی بها بن، ئەڤجاره یان جانگوری کرنه‌ یان پیکفه ژیان و ڤیانه" (ه.ژ: 20). ئەڤ دوماهیكا مه‌ره‌ڤدار وه‌ک تیکست جوانی و هونه‌ریه‌ت پی به‌خشیه، ئەگه‌ر دوماهیك ب ڤه‌کری نه‌مابا تیکست ژ به‌ره‌مه‌ک هونه‌ری دبیت پتر نیژیکی راپۆرته‌کا روژنامه‌ڤانیا ریالیستی با.

ژ ئەڤا سه‌ری بو مه‌ خویا دبیت کو شەری داعش کارتیکرنه‌کا به‌رچاڤ نه‌ بتنی ل سه‌ر چیرۆک و به‌ره‌میین وان یین ویره‌یی هه‌بوو، به‌لکول سه‌ر ده‌روون و وره‌یا وان ژی هه‌بوو. له‌وما گۆتارا وان پتر ئاراسته‌یه‌کی نه‌ سه‌قامگیر و ره‌شبین پیڤه‌ دیار

سه‌قامگیریا وه‌لاتی، گه‌هشتیه راده‌کی هه‌تا مرنا د ده‌ریایاندا پی‌خو‌شتره ژ مانا ل وه‌لاته‌ک ب ئەڤی ئاواپی.

4. ژ گۆتارین دی یین ل ژیر فشارا شه‌ری داعش هاتینه نفیسین، به‌رز راگرتنا ئەرکی پی‌شمه‌رگه‌ی و وه‌فاداریا و بیه‌ل هه‌مبه‌ر وه‌لات و هه‌ڤالین خوه یین پی‌شمه‌رگه‌“ بۆ نمونه کورته چیرۆکا (حه‌زا ژیان) د هه‌مبیرا مرنی دا) یا کاهین کانی. ئەڤی جوړه گۆتاری جوړه هاندانه‌ک تیدا هه‌یه ژبو پی‌شمه‌رگه‌یان کو ئەگه‌ر گیانی خوه به‌خشن ژ، نه‌هیلن هه‌ڤالین وان ب ساخی بکه‌ڤن ده‌ستین شه‌رکه‌رین داعش، داکو حورمه‌تا وان نه‌هیتنه شکاندن.

په‌راویز:

- (1) یا دیاره ده‌ما زمانغان به‌حسی گۆتاری دکهن، یا جودایه ژ نیرین و به‌ریخو‌دانین فه‌کۆله‌رین نه‌ده‌بی و فه‌یله‌سۆفان. چونکی ئەڤ فه‌کۆلینا مه‌زی یا نه‌ده‌بییه، فۆکۆسا مه‌زی دی ل سه‌ر به‌ریخو‌دانین نه‌ده‌بیانه بیت بۆ گۆتاری پتر ژ به‌ریخو‌دانا زمانی، هه‌رچه‌نده گۆتار بابه‌ته‌ک جوت لایه‌نه. بۆ نمونه گه‌ی کۆک ئیک ژ زمانزین دیاره، د پیناسه‌کرنا گۆتاریدا دیبۆت: (بیافه‌کی زمانیه ده‌یتنه تیگه‌هشتن ب راما‌نداری، هه‌ڤگرتن و نارمانجداریی) (Cook, 1989: 156).
- واته هه‌رچه‌نده گۆتار بیافه‌کی زمانیه، لی راما‌نداری و نارمانجداریا وئ بیافی دده‌ت بۆ شرو‌ڤه و تیگه‌هشتین جودا.
- (2) گه‌له‌ک تا و چه‌ق ژ زارافی ئیسلامو‌ڤویا د چن و بگه‌له‌ک ره‌نگان هاتیه پیناسه‌کرنا. ئەریک بلیچ (2011)، نفیسه‌ره‌ک ئەمریکه و نفیسین تاییه‌ت ل سه‌ر فی بابه‌تی هه‌نه، بقی ره‌نگی دده‌ته خو‌یاکرنا: "ئیسلامو‌ڤویا ب شیوه‌کی گشتی دشیاندایه به‌یتنه پیناسه‌کرنا وه‌ک جفاکه‌کی هاتیه نیاسین ب وئ یه‌کی کو جوداهی

په‌یداکریه. ئەو ئەڤی جوړی هه‌ڤرکیا سیاسی ب بی بی راما‌ن دزان و د بی هیڤینه ژ ئەنجام و ده‌رئه‌نجامین وئ هه‌ڤرکیی. له‌وما نفیسه‌ر (ئه‌حه‌مد جاسم) شیوازی ساتیرایی بۆ سالو‌خدانا ئەڤی جوړه شه‌ری هه‌لبژارتیه و ب ره‌وینا سه‌یان لی‌کچواندیه.

2. ژ ئەنجامی شاشین کاربه‌ده‌ستان و کاودانین هه‌ریم تووش بووی ب تاییه‌ت شه‌ری داعش، نه‌به‌س خه‌لکه‌ک هه‌زار بو، به‌لکو ژ بیکاری و نه‌داری و نه‌چاری ئیدی دیاردا خازو‌کیی ژ ب تاییه‌ت ژ ئالیی زارو‌کانفه په‌یدا بوو. ئەڤی چه‌ندی ژ کارتی‌کرنین نه‌رینی ل سه‌ر گه‌نجان کرن و بۆنه فاکته‌ره‌کی دی بی بی ئومیدی و ره‌شبینی. له‌وما گۆتارا گه‌نجان هه‌روه‌ک د کورته چیرۆکا (دوکیل)دا هاتی شیوازی ئیدانه‌کرنا کارگپری و ب تاییه‌ت به‌رپرسین حکوومی پیڤه دیاربوو.

3. گه‌ڤین ل سه‌ر گه‌نجان ژ ئالیی توندروه‌وین ئاینیڤه ب تاییه‌ت گرو‌پی تیرورستی داعش کارتی‌کرن ل ژیان و ژیارا گه‌نجان کر. ب دیتنا نفیسه‌رین گه‌نج (نمونه دیار ئه‌ره‌دنی) فاکته‌ری تیرورا ب ناڤی ئاینی ئیک ژ پالنه‌رین ب هیژین کوچه‌ریی بوو. د هه‌مان ده‌مدا دووه‌م پالنه‌ری سه‌ره‌کی بی کوچه‌ری و ره‌ڤینا ژ وه‌لاتی نه‌دادپه‌روه‌ری و نه‌بوونا عه‌داله‌تا جفاکییه. ب ئەڤی ئاوازی گۆتارا ئاراسته‌کریا د ئەڤان کاوداناندا په‌یدا بووی جوړه بی هیڤیوونه‌ک ژ وه‌لاتی پیڤه دیاربوو. ئانکو ژبلی لاوازیا بارئ ئابوری، نه‌ ئارامیا ده‌روونی و بی هیڤیوونا ژ

- ناکهت د به‌ریخوه‌دانا ئیسلامی و موسلماناندا، کو به‌ریخوه‌دانه‌کا
رهمه‌کی یا نه‌رینیه بو ههمی لایه‌تین ناینی و باوه‌ردارین وی، بیی ل
به‌رچافه‌ر گرتنا ههمی ناستین سیاقی یان وی جو‌داهیا بجویک نه‌وا
کو دشیاندايه به‌یته پراکتیک کرن وه‌ک رکابه‌ر بو دیتنا وان یا
ده‌سپیکي. "واته ل گوره‌ی پیناسا بلیچی ئیسلاموفوبیا نه‌قیان و ترسا
جفاکیه ژ ئیسلامی و موسلمانان ب باشی و خرابیین وانقه بیی
جو‌داهی.
(3) د راگه‌هاندنا کوردیدا و هه‌تا یا جیهانی ژی هنده‌ک جاران نامازه
بیی ده‌یته کرن، کو هژمارا شه‌هیدین پيشمه‌رگه‌ی ل شه‌ری دژی
داعش ده‌وروبه‌ری 1800 شه‌هیدان بوو.
- ژیدەر**
- جاسم، نه‌محمد (31-8-2016). "سه‌مفونیا ره‌وینی". کورته
چیرۆک. مالپه‌ری وارمیدیا:
www.waarmedia.com/semfonyarewine/
— جینیت، جیرار (2003). خطاب الحکایه. ترجمه: محمد معتمم
وآخرون. الطبعة الثالثة. الجزائر: منشورات الاختلاف.
— الحمیری، عبدالواسع (2008). الخطاب والنص: المفهوم-العلاقة-
السلطة. بیروت: مجد المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر
والتوزيع.
— حسین، خالد حسین (1421هـ). شعرية المكان في الرواية الجديدة /
الخطاب الروائي لادوار الخراط نموذجاً. الرياض: مؤسسة الیمامة
الصحفیه.
— دوملی، خچر (2015). الموت الاسود: منسی نساو الایزیدیه
فی قیجه داعش. دهوك؟
— رۆژه، مامه‌ند (2016). (داعش و ناسایشی نیشتمانی
کوردستان). کوردستان و پۆست-داعش. هه‌ولێر:
ناوه‌ندی لیکۆلینه‌وه‌ی رووداو. ل ل 72-84.
— صالح، بیلان (2015). له‌گه‌ل رووداوه‌کاندا: کۆچی گه‌نجان یان
کوشتنی خه‌ونه‌کان. دیدار ل گه‌ل هیرش ره‌سول. ده‌نگی
نه‌مه‌ریکا، مالپه‌ری:
<https://www.dengiamerika.com/a/2944136.html>
— گو‌دوروف، تزفیکان (1987). الشعریه. ترجمه: شکری المبحوت
ورجاء بن سلامة. الدار البيضاء: دار توبقال للنشر.
- (1992). المبدو الحواری، دراسه فی
فکر میخائیل باختین. ترجمه: فخری صالح. بغداد: الشوون
البقافیه.
— عبدالله، عدنان مه‌دی (2017). گۆتارا جفاکی دگۆتین
مه‌زناندا، ده‌فرا به‌هدینان وه‌ک نمونه. ناما ماسته‌ری، نه
به‌لافکری. ده‌وک: زانکویا ده‌وک، کولێژا په‌روه‌ردا بنیات.
— عه‌بدولقادر، نه‌مین (2012). تیۆر و ته‌کنیکین شرۆڤه‌کرنا
رۆمانی. ده‌وک: ریتقه‌به‌ریا چاپ و به‌لافکری.
— عه‌بدولمه‌جید، عادل (2016). "دوکیل". کورته چیرۆک. گوڤارا
په‌یڤ. ژماره (65).
— کانی، کاهین (2016). په‌رکین نه‌ینیا مه‌زن. کومه‌له کورته
چیرۆک. ده‌وک؟
— الکردي، عبدالرحيم (1996). الراوی والنص القصصی. الطبعة
الثانية. القاهرة: دار النشر للجماعات.
— لقین پریس (2015). ناماری کۆچکردنی گه‌نجانی کورد بو
ئه‌ورۆیا بلاو کرایه‌وه. مالپه‌ری لقین پریس:
<http://www.lvinpress.com/n/dreja.aspx?Jmare=27944&Jor=1>
— المشاقبة، بسام عبدالرحمن (2014). مناهج البحث الاعلامی وتحليل
الخطاب. عمان: دار اسامة للنشر والتوزيع.
— نه‌ره‌دنی، دیار (2015). "نه‌ڤ پیللا ده‌ریایی وه‌لاتی منه". کورته
چیرۆک. رۆژنامه وار. ژماره (1402). ل ل 8.
— یقطین، سعید (2005). تحلیل الخطاب الروائی. الطبعة الرابعة. الدار
البيضاء: المركز الثقافي العربي.
— Bleich, Erik (2011-09-26). "What Is
Islamophobia and How Much Is There?
Theorizing and Measuring an Emerging
Comparative Concept". *American
Behavioral Scientist*. Vol 55, No.12: Pp.
1581-1600.
-Cook, Guy (1989). *Discourse*. Oxford: Oxford
University Press.
- Nunan, David (1993). *Introducing Discourse
Analysis*. London: Penguin English.
- Pfeffer, Anshel (2016). "The inconvenient
reality behind the long, messy battle for
Mosul: Part 1". Available at:
read more: [https://www.haaretz.com/middle-east-
news/isis/1.748926](https://www.haaretz.com/middle-east-news/isis/1.748926)
- Song, Lichao (2010). "The Role of Context in
Discourse Analysis". *Journal of Language*

-Yetkin, Murat (25-2-2016). "Turkyeyi Suriye Denkleminden Çikarmak". Malperê Radikal: www.radikal.com

Teaching and Research. Vol. 1, No. 6. Pp 876-879.

الخلاصة

هذا البحث الموسوم بـ "تأثيرات ظهور داعش على الخطاب في قصص الشباب (2014-2016)، منطقة بهدينان نموذجاً" هو محاولة لدراسة القصص التي كتبها الشباب عقب هجوم داعش على اقليم كردستان صيف 2014. هذا الهجوم غير المتوقع حسب تصريحات المسؤولين السياسيين والعسكريين الكرد، ادى بطبيعة الحال الى تدمير المواقع التي تم احتلالها من قبل داعش والتابعة لاقليم كردستان. وعلى اثر ذلك لاذ الكثير من الناس الساكنين بالمدن الرئيسية كالسليمانية واربيل ودهوك بالفرار وتركوا منازلهم خوفاً من الحاق الاذى والاضرار بهم من قبل عصابات داعش. وكانت هجمات داعش متزامنا مع الازمة بين اربيل وبغداد حول مسائل الميزانية وواردات الاقليم والعراق، والتي دفعت بالحكومة المركزية على فرض عقوبات مالية على الاقليم وقطع حصة الاقليم من ميزانية الدولة وادى ذلك بدوره الى خلق ازمة مالية حادة بالاقليم. هذا فضلا عن استمرار بل واشتداد الصراعات الداخلية بين الاحزاب السياسية الكردية نتيجة عدم توافقهم حول مسائل دستورية ومالية خصوصا مسألة رئاسة الاقليم التي بلغت ذروتها. جميع هذه الظروف ادت الى خلق تأثيرات عديدة على الحالة النفسية والايوضاع المعاشية والاجتماعية والاقتصادية لعموم اهالي كردستان، خصوصا شريحة الشباب الذين وجدوا انفسهم بانهم هم اولى وأهم ضحايا هذه الظروف.

وهذا البحث هو محاولة لتحليل خطاب قصص اولئك الشباب الذين قدمت خطاباتهم وآرائهم في هذه الفترة. وبرهنت الدراسة وبمساعدة نظريات تحليل الخطاب بأن خطاباتهم تحمل في طياتها التشائم واليأس.